

Balkan Paketi'nin Kurulması (1953):

SSCB tehdidine karşı Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya arasında 28 Şubat 1953'te "**Dostluk ve İşbirliği Anlaşması**" imzalanarak Balkan Paketi kurulmuştur.

Bağdat Paketi'nin Kurulması (1955):

SSCB tehdidine karşı kurulan Bağdat Paketi'nin temeli Türkiye ve Irak arasında atılmış, daha sonra pakta İngiltere, İran ve Pakistan da katılmıştır. Irak'ın Bağdat Paketi'nden ayrılmasından sonra paktın merkezi Ankara olmuş, adı da **CENTO** (Merkezi Anlaşma örgütü) olarak değiştirilmiştir.

Aşağıdaki boşlukları uygun kelimelerde doldurunuz.

1. II. Dünya Savaşı sonrasında ile arasında soğuk savaş dönemi başlamıştır.
2. SSCB'nin II. Dünya Savaşı'ndan sonra kendi ideolojisini (komünizm) yaydığı Avrupa ülkelerine ülkeleri adı verilmiştir.
3. Doktrini, ABD'nin SSCB'ye karşı, Türkiye ve Yunanistan'a ekonomik ve askeri yardımın yapılmasını öngören planıdır.
4. SSCB, ABD'nin Marshall Planı'na karşı Planı'nı ortaya atmıştır.
5. SSCB Doğu Bloku ülkeleri ile ideolojik, ekonomik ve askeri işbirliğini geliştirmek amacıyla , ve gibi kuruluşlar meydana getirmiştir.
6. Varşova Paketi, SSCB öncülüğünde karşı kurulmuş askeri pakttir.
7. Irak'ın ayrılmasından sonra Bağdat Paketi'nin adı olarak değiştirilmiştir.
8. Türkiye'de 1946'da Parti'nin kurulmasıyla çok partili hayata geçilmiştir.
9. ABD, Doktrini, Planı ve kuruluşu ile Sovyet yayılcılığına engel olmak istemiştir.
10. Türkiye'nin Savaşı'nda gösterdiği başarı Nato'ya girişinde etkili olmuştur.
11. SSCB tehdidine karşı Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya arasında Paketi kurulmuştur.

1. II. Dünya Savaşı sırasında gelişmeye başlayan füze teknolojisi, savaştan sonra hızlı bir gelişme gösterince, büyük devletlerin mücadelesi günümüzde atmosferi de aşarak uzaya ulaşmıştır. Uzay, şimdi kuvvet üstünlüğü mücadelesinin yeni alanı olmuştur. Bir zamanlar nasıl sömürge sahibi olmak büyük devlet olmanın şartı gibi algılanmış ise, şimdi de uzayın derinliklerine el atabilmek büyük kuvvet olmanın şartı gibi görünmektedir.

Bu duruma bakılarak, II. Dünya Savaşı sonrası ile ilgili olarak,

- I. Büyük devlet olabilme kavramının görünüm değiştiği
- II. Sıcak savaş döneminin, yerini soğuk savaşa bıraktığı
- III. Askeri güce verilen önemin yanı sıra teknolojik gücün de önem kazandığı

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) II ve III C) I ve II
D) I ve III E) I, II ve III

2. Türkiye'nin NATO'ya üyeliğini sağlayan gelişme aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kore Savaşı
B) Truman Doktrini
C) Eisenhower Doktrini
D) Molotov Planı
E) Marshall Planı

3. Demokrat Parti'nin kurucuları arasında aşağıdakilerden hangisi yer almaz?

- A) Adnan Menderes B) Celal Bayar
C) Fuat Köprülü D) İsmet İnönü
E) Refik Koraltan

4. ABD Başkanı Truman'ın Türkiye ve Yunanistan'a Sovyet Rusya karşısında ekonomik ve askeri yardımın yapılmasını öngören planı, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Truman Doktrini
B) Marshall Planı
C) Monroe Doktrini
D) Shuman Planı
E) Balfour Deklarasyonu

5. II. Dünya Savaşı'ndan sonra ABD'nin liderliğinde oluşturulan NATO'nun muhtemel bir saldırısına karşı Doğu Avrupa ülkelerini savunmak amacıyla 1955 yılında SSCB'nin liderliğinde Varşova Paktı oluşturulmuştur.

Aşağıdaki ülkelerden hangisinin bu pakta üyeliğinden söz edilemez?

- A) Bulgaristan B) Macaristan
C) Yunanistan D) Polonya
E) Arnavutluk

6. II. Dünya Savaşı sonrasında ABD öncülüğünde Batılı devletler, Sovyet Rusya ve komünizm tehlikesine karşı çeşitli örgütler ve kurumlar oluşturmuşlardır.

Aşağıdakilerden hangisinin, bu örgüt ve kurumlar arasında yer aldığı söylenemez?

- A) Nato
B) Truman Doktrini
C) Marshall Planı
D) Batı Avrupa Birliği (BAB)
E) Kominform

7. Aşağıdakilerden hangisi, soğuk savaş döneminde Türk dış politikasında yaşanan gelişmelerden biri değildir?

- A) Türkiye'nin Avrupa Konseyi'ne üye olması
- B) Demokrat Parti'nin kurulmasıyla çok partili demokrasiye geçilmesi
- C) Bağdat Paktı'nın kurulması
- D) Türkiye'nin Nato'ya üye olması
- E) Balkan Paktı'nın kurulması

8. II. Dünya Savaşı'ndan sonra SSCB tehdidine karşı Türkiye, Irak, İngiltere, İran ve Pakistan arasında kurulan, Irak'ın ayrılmasından sonra adı CENTO olarak değiştirilen oluşum, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sadabat Paktı
- B) Balkan Paktı
- C) Bağdat Paktı
- D) Varşova Paktı
- E) Kuzey Atlantik Paktı

9. ABD'nin, Orta Doğu'nun SSCB'nin kontrolüne girmesini engellemek ve bölge halkını ABD'nin yanına çekmek için, Orta Doğu ülkelerine ekonomik ve askeri yardım yapılmasına yönelik girişimi, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Molotov Planı
- B) Eisenhower Doktrini
- C) Monroe Doktrini
- D) Balfour Deklarasyonu
- E) Marshall Planı

10. I. Yemen
II. ABD
III. SSCB
IV. Hindistan

Yukarıdakilerden hangileri arasında Soğuk Savaş yaşanmıştır?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III
D) II ve IV E) III ve IV

11. ABD'nin, Türkiye'de Demokrat Parti hükümeti döneminde Marshall yardımı adı altında Türkiye'ye verdiği yardım aşağıdaki devletlerden hangisine de verilmiştir?

- A) Rusya B) Bulgaristan
C) Irak D) Ukrayna
E) Yunanistan

12. Nato ve Varşova Paktı'na üye ülkeler aşağıdaki eşleştirmelerden hangisinde doğru olarak belirlenmemiştir?

Nato	Varşova Paktı
A) Hollanda	Polonya
B) Norveç	Bulgaristan
C) İtalya	Kuzey Kore
D) Polonya	Romanya
E) Türkiye	Sovyet Rusya

1. Verilen açıklamaya bakılarak; büyük devlet olabilme kavramının görünüm değiştirdiği, artık askeri güce verilen önemin yanı sıra teknolojik gücün de önem kazandığı, sıcak savaş döneminin, yerini soğuk savaş dönemine bıraktığı yargılarına ulaşılabilir.

YANIT E

2. Kore Savaşı sırasında Türkiye'nin Güney Kore'ye 4.500 kişilik askeri kuvvet göndermesi ve Türk askerlerinin Kore'de gösterdiği başarılar, Türkiye'nin 18 Şubat 1952'de Nato'ya alınmasında etkili olmuştur.

YANIT A

3. Adnan Menderes, Celal Bayar, Fuat Köprülü ve Refik Koraltan Demokrat Parti'nin kurucuları arasında yer almaktadır. Ancak, İsmet İnönü bunlardan biri değildir.

YANIT D

4. ABD Başkanı Truman'ın SSCB'ye karşı Türkiye ve Yunanistan'a ekonomik ve askeri yardımın yapılmasını öngören planı, Truman Doktrini'dir.

YANIT A

5. Yunanistan, Batı Bloku'nda yer alıp Nato'ya üye olan devletlerden biridir.

YANIT C

6. Nato, Truman Doktrini, Marshall Planı ve Batı Avrupa Birliği (BAB), II. Dünya Savaşı'ndan sonra ABD öncülüğünde Sovyet Rusya ve Komünizm tehlikesine karşı gerçekleştirilmiş oluşumlardır. Ancak Kominform, SSCB tarafından Doğu Bloku ülkeleri ile ilişkileri geliştirmek amacıyla oluşturulan komünist bir teşkilattir.

YANIT E

7. Türkiye'nin Avrupa Konseyi'ne ve Nato'ya üye olması, Balkan ve Bağdat Paktı'nın kurulması, soğuk savaş döneminde Türk dış politikasında yaşanan gelişmeler arasındadır. Ancak, Demokrat Parti'nin kurulmasıyla çok partili demokrasiye geçilmesi, bir iç gelişmedir.

YANIT B

8. Bağdat Paktı II. Dünya Savaşı'ndan sonra SSCB tehdidine karşı Türkiye, Irak, İngiltere, İran ve Pakistan arasında kurulmuş, Irak'ın pakttan ayrılmasından sonra merkezi Ankara olmuş, adı da CENTO olarak değiştirilmiştir.

YANIT C

9. ABD'nin, SSCB'nin Ortadoğu'ya yerleşmesini ve asker sokmasını önlemek, buradaki prestijini kırmak için, Ortadoğu ülkelerine ekonomik ve askeri yardım yapılmasına yönelik girişimi, Eisenhower Doktrini'dir.

YANIT B

10. II. Dünya Savaşı'ndan sonra başlayan soğuk savaş, ABD ile SSCB arasında yaşanmıştır.

YANIT C

11. ABD'nin Marshall yardımı adı altında Türkiye'ye verdiği yardım, aynı zamanda Yunanistan'a da verilmiştir.

YANIT E

12. Polonya, II. Dünya Savaşı'ndan sonra Rusya'nın komünizmi hakim kıldığı ülkelerden biri olup (Demir perde ülkesi) Varşova Paktı'nda yer almıştır.

YANIT D

1. II. Dünya Savaşı'ndan sonra etki alanı gittikçe genişlemeye başlayan Rusya, kendi ideolojisini;
- I. Avrupa
II. Ortadoğu
III. Asya ve Uzakdoğu
gibi bölgelerden hangileri üzerinde etkin kılma politikasını izlemiştir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

2. Sovyet Rusya, kendi yönetim anlayışını benimsemiş devletlerle ekonomik ilişki ve işbirliğini geliştirmek için, Marshall Planı'na karşı aşağıdakilerden hangisini ortaya koymuştur?

A) Molotov Planı
B) Truman Doktrini
C) Dawes Planı
D) Eisenhower Doktrini
E) Shuman Planı

3. II. Dünya Savaşı sonrası Türkiye ve Dünyada yaşanan gelişmelerle ilgili olarak, aşağıdakilerin hangisinde I. de verilenin II. ye ortam hazırladığı savunulamaz?

	I.	II.
A)	ABD ile SSCB arasında çekişme ve rekabetin başlaması	Soğuk savaş döneminin yaşanması
B)	SSCB tehdidine karşı Nato'nun kurulması	SSCB tarafından Varşova Paktı'nın oluşturulması
C)	27 Mayıs 1960 askeri darbesinin yaşanması	Demokrat Parti iktidarı döneminin sona ermesi
D)	Türkiye üzerinde belirgin bir Rus tehlikesinin oluşması	Türkiye'nin Nato'ya üye olması
E)	ABD'nin Truman Doktrini'ni yayınlaması	Türkiye - SSCB ilişkilerinin gelişmesi

4. I. Avrupa Konseyi
II. NATO
III. Milletler Cemiyeti

Yukarıdakilerden hangileri, Türkiye'nin Soğuk Savaş Dönemi'nde üye olduğu kuruluşlardır?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

5. Aşağıdakilerden hangisi, SSCB öncülüğünde oluşturulan Doğu Bloku ya da demir perde ülkeleri arasında yer almaz?

A) Bulgaristan B) Polonya C) Romanya
D) İtalya E) Doğu Almanya

6. ABD'nin Sovyet Rusya'ya karşı Ortadoğu Bölgesi'nde uyguladığı doktrin aşağıdakilerden hangisidir?

A) Monroe Doktrini
B) Eisenhower Doktrini
C) Truman Doktrini
D) Balfaur Deklarasyonu
E) Wilson İlkeleri

7. Türkiye'nin Kore Savaşı'na katılması aşağıdakilerden hangisi üzerinde etkili olmuştur?

A) Demokrat Parti'nin iktidara gelmesinde
B) NATO'ya üye olmasında
C) Japonya ile ilişkilerinin bozulmasında
D) Birleşmiş Milletler'e üye olmasında
E) 1960 askeri darbesinin yaşanmasında

8. I. Bulgaristan
II. Romanya
III. Federal Almanya

Yukarıdakilerden hangileri Varşova Pakti'na üye devletlerdendir?

- A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

9. Türkiye, I. ve II. Dünya savaşları arasında "Yurtta Barış, Dünyada Barış" politikasına uygun hareket etmiş; bu çerçevede çalışmalar yapmıştır.

Aşağıdakilerden hangisi, bu çerçevede yapılan bir çalışma değildir?

- A) Milletler Cemiyeti'ne üye olmak
B) Balkan Antantı'nı imzalamak
C) Lozan Barış Antlaşması'nı imzalamak
D) Kore'ye asker göndermek
E) Sadabat Pakti'nı imzalamak

10. I. Almanya
II. Kore
III. Vietnam

Yukarıdaki ülkelerden hangileri, II. Dünya Savaşı'ndan sonra ikiye ayrılmıştır?

- A) I, II ve III B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) Yalnız III

11. Aşağıdaki devletlerden hangisi Varşova Pakti'nin kuruluşunda yer almamıştır?

- A) SSCB
B) Polonya
C) Çekoslovakya
D) Demokratik Almanya
E) İsveç

12. Aşağıdakilerden hangisi, NATO'nun unsurlarından birisi değildir?

- A) NATO Asamblesi
B) NATO Konseyi
C) Dünya Sağlık Örgütü
D) Askeri Komite
E) Savunma Planlama Komitesi

13. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne göre aşağıdaki haklardan hangisinin güvence altına alındığı söylenemez?

- A) Mülkiyet hakkı
B) Ülke değiştirme hakkı
C) Seçme ve seçilme hakkı
D) İfade özgürlüğü hakkı
E) Adil yargılanma hakkı

14. Türkiye, aşağıdaki devletlerden hangisiyle birlikte NATO'ya girmiştir?

- A) Bulgaristan B) Romanya
C) Macaristan D) Yunanistan
E) Arnavutluk

15. Aşağıdakilerden hangisi, 1960'ta askeri yönetim tarafından ekonomiyi uzun vadede planlamak, kalkınma planları tasarlamak, eğitim, sağlık gibi alanlarda bölgesel dengesizlikleri düzeltmek gibi amaçlarla kurulmuştur?

- A) YÖK B) MGK C) TİKA
D) RTÜK E) DPT

TARİH

ÇKS - AYT
7. FASİKÜL

TOPLUMSAL DEVRİM ÇAĞINDA DÜNYA VE TÜRKİYE

- 1960 SONRASINDA DÜNYA SİYASETİNDE YAŞANAN GELİŞMELER
- 1960 SONRASINDA TÜRK DIŞ SİYASETİNİ ETKİLEYEN GELİŞMELER
 - Kıbrıs Sorunu
 - Ege Denizi'ndeki Sorunlar
 - Asala
- 1960'LARDAN İTİBAREN TÜRKİYE'DE MEYDANA GELEN SİYASİ, EKONOMİK VE KÜLTÜREL GELİŞMELER

AKILLI HARİTAM

● TOPLUMSAL DEVRİM ÇAĞINDA DÜNYA VE TÜRKİYE

● 1960 SONRASINDA DÜNYA SİYASETİNDE YAŞANAN GELİŞMELER

● Küba Buhranı

● Vietnam Savaşı

● Keşmir Sorunu

● Sovyet Rusya'nın
Afganistan'ı İşgali

● Bağlantısızlar Hareketi

● 1967 Arap - İsrail Savaşı
(Altı Gün Savaşı)

● İran - Irak Savaşı

● 1960 SONRASINDA TÜRK DİŞ SİYASETİNİ ETKİLEYEN GELİŞMELER

● Kıbrıs Sorunu

● Ege Denizi'ndeki Sorunlar

● Asala

● 1960'LARDAN İTİBAREN TÜRKİYE'DE MEYDANA GELEN GELİŞMELER

● Siyasi Gelişmeler

● 27 Mayıs 1960 Askeri Müdahalesi

● 12 Eylül 1980- Türk Silahlı Kuvvetlerinin Yönetime El Koyması

● 1961 ve 1982 Anayasaları

● Ekonomik Gelişmeler

1960 SONRASINDA DÜNYA SİYASETİNDE YAŞANAN GELİŞMELER

1945-1960 dönemi Doğu ile Batı arasında soğuk savaş gerginliklerinin hakim olduğu bir dönem olmuştur. 1970'li yıllar ise her iki taraf arasında "Yumuşama"nın (Detant) hakim olmaya başladığı bir dönem olmuştur. 1960'lı yıllar bu yumuşamaya geçişte "Ara Dönem" olmuştur. Bu dönemin özelliği; soğuk savaş dönemi çatışma ve anlaşmazlıkları olmasına rağmen, bloklar arasında yumuşak bir yapının getirilmesi çabalarının ortaya çıkmasıdır. 1960-1970 arasında Blokların (Batı-Doğu) yapılarında önemli değişiklik ve gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmeler Sovyet Rusya ve ABD'nin kendi blokları içindeki "tekelci" konumlarını zayıflatmaya başlamıştır. Bu durumu ortaya çıkaran gelişmeler şu şekilde sıralanabilir:

- Doğu Bloku'ndaki görüş ayrılıkları ve çatlama (SSCB Başkanı Stalin'in ölümüyle)
- Yugoslavya'nın Doğu Bloku'ndan ayrılması ve Bağılantısızlar Bloku'nun liderliğini ele alması
- Macaristan ve Polonya'daki gelişmeler (ayrılmaya yönelik)
- SSCB - Çin çekişmesi ve ideolojik görüş ayrılıkları
- Romanya'nın bağımsızlık politikası (ekonomik, siyasi ve askeri aşamalarla)
- Çekoslovakya'da "insancıl komünizm" hareketinin başlaması (1967)

SSCB - ABD ilişkilerinin kurulması

SSCB Başkanı Kruşçev 1959'da ABD ile ilişkileri yumuşatmak için bu ülkeye üst düzeydeki devlet adamlarını göndermiş, ABD Başkanı Kennedy'in yardımcısı Richard Nixon da bu ziyaretlere iade için Moskova'ya gitmiş ve Kruşçev'i Amerika'ya davet etmiştir. Kruşçev'in Amerika'yı ziyaret etmesiyle iki süper gücün barışı korumada ortak sorumluluklara sahip oldukları açıklanmıştır.

ABD - Çin ilişkilerinin kurulması

Çin'in SSCB ile çekişmesi Sovyet Rusya'nın bu ülkeyi kuzeyden ve güneyden baskı çemberine almasına neden olmuştur. Bu durumda Çin, sertlik ve başka ülkelere "ihtilal" ihraç etme politikasını bırakarak, Sovyet Rusya'ya karşı çok alternatifli bir dış politika izlemeye başlamıştır. Ayrıca Çin, Japonya'ya karşı ABD faktörünü kullanmayı düşünmüştür. ABD ise Vietnam Savaşı (1960 - 1965) bataklığından ve bunalımından çıkmak için Asya'da izlediği "sertlik" politikasını bırakmak zorunda kalmıştır. ABD'de 1968'de başkan seçilen Richard Nixon Vietnam'daki ABD kuvvetlerini çekmeye başlayınca Çin rahatlamıştır. Bu ortamda ABD ikinci adımı da **Guam Doktrini** ya da **Nixon Doktrini** (ABD'nin Asya'daki mahalli savaflara karışmama) ile attı. Bu adımlardan sonra Çin ile ABD arasında önce ticari alanda başlayan yumuşama, 6 Nisan 1971'de Çin'in Japonya'da bulunan ABD masa tenisi (Ping - Pong) takımını Çin'e davet etmesiyle yeni bir sürece girdi. (**Ping Pong Diplomasisi**). Çin Başbakanı Chou En-lai'nin ABD Başkanını Çin'e davet etmesiyle ilişkiler hızla gelişti. Richard Nixon'un 1972'de Çin'i ziyaret etmesiyle Çin-Japon ilişkileri de iyi bir döneme girdi. (Sovyet Rusya bu durumdan oldukça endişelenmiş, ABD ve Avrupa ile güvenlik ve işbirliği zirveleri yapmıştır.)

SSCB'nin Avrupa ve ABD ile yumuşama süreci

Uzakdoğu'da ABD'nin Çin ile iyi ilişkiler kurmaya başlaması Sovyet Rusya'yı Avrupa ve ABD ile güvenlik ve işbirliği görüşmelerine ve silahsızlanma çabalarına yöneltmiştir. Özellikle iki büyük nükleer güç olan ABD ve SSCB, BM dışında silahsızlanma çabaları içine girmiştir. Çünkü iki tarafın nükleer gücü, olası bir savaşta yol açacağı yıkım ve insan kayıpları açısından aynı durumu yaratacaktır. "**Dehşet Dengesi**" denilen bu durum ilk kez 1962'de "**Küba Buhranı**" döneminde olmuştur.

Küba Buhranı:

1962'de ABD casus uçakları olan U-2'ler Küba'da Sovyet Rusya'ya ait füze üslerinin bulunduğunu tespit etmişlerdir. Küba'nın ABD'ce abluka altına alınması ve buna Sovyet Rusya'nın da sert tepki göstermesi III. Dünya Savaşı'nın çıkma olasılığına neden olmuştur. Bu buhrana Küba Buhranı denir.

Bu buhranın hemen ertesinde 5 Ağustos 1963'te ABD, Sovyet Rusya ve İngiltere arasında atmosferde, uzayda ve su altında yapılan nükleer denemelerin durdurulmasına yönelik antlaşma imzalanmıştır. Bu antlaşmayı 27 Ocak 1967'de "**Dış Uzay Antlaşması**" takip etmiştir. Bu antlaşma ile uzay insanlığın ortak malı olarak kabul edilerek uzayın ancak barışçı amaçlarla araştırılması ve kullanılması kabul edilmiştir.

Bunlara sonraki yıllarda şu antlaşmalar da eklenmiştir:

- * 1 Temmuz 1968'de ABD, SSCB ve İngiltere'nin yanı sıra 50 devletin daha katıldığı "**Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Antlaşması**
- * 11 Şubat 1971'de imzalanan ve deniz dibinde, okyanus tabanında nükleer silahlarla ilgili çalışmalarını yasaklayan "**Deniz Yatağı (Seabed) Antlaşması**"
- * ABD ve SSCB arasında yeraltı nükleer silah denemelerini yasaklayan 3 Temmuz 1974 tarihli "**Eşik (Threshold) Antlaşması**"

Böylece:

Karada, havada, uzayda, yeraltında, denizlerin dibinde nükleer silahların denenmesi, yapımı ve kullanılması yasaklanmış oluyordu. Ancak bu yasaklamalar nükleer silahların kullanılma alanlarına yöneliktir. Yoksa bu yasaklamalar silahların yapılmasını ve silahların kendilerini ortadan kaldırmamıştır. Bu durumda ABD ve SSCB nükleer silahsızlanma ve bu silahları sınırlandırma yolunda önemli adımlar atılab. Bunlar; SALT-I, SALT-II ve Helsinki Deklarasyonudur (Helsinki Nihai Senedi).

SALT-I:

Küba Buhranı, Moskova - Pekin çatışması ve Avrupa'da da Nato'nun baskısı Sovyet Rusya'yı Batı ile yumuşamaya itmişti. Ayrıca Sovyet ekonomisi ve teknolojisi de gün geçtikçe Batıdan geri kalmaktaydı. Bu şartlarda SSCB, ABD ile nükleer silahsızlanma ile ilgili **Stratejik Silahların Sınırlanması Görüşmelerine** (Strategic Arms Limitation Talks) başlamıştır. Bu görüşmeler iki yıl sürmüş ve 26 Mayıs 1972'de Moskova'da **SALT-I Antlaşması** SSCB ile ABD arasında imzalanmıştır. Bu antlaşma ile kıtalararası balistik füzeler sınırlandırılmış, her iki taraf stratejik silahlar dahil genel bir silahsızlanma içine girmeyi, ticari, ekonomik, teknik ve teknolojik işbirliğini artırmayı kabul etmiştir.

SALT-II:

ABD ve SSCB arasında 18 Haziran 1979'da Viyana'da Jimmy Carter (ABD Başkanı) ve Leonid Brejnev (SSCB Başkanı) arasında imzalanmıştır. Bu antlaşma ile; ABD ve SSCB sahip oldukları bütün stratejik füzelerle uzun menzilli stratejik bombardıman uçaklarının miktarlarını ortaya koymuşlar, kıtalararası füzelerin 600 km'den fazla menzillerini de yasaklamışlardır.

NOT

SALT - II Antlaşmaları yürürlüğe girmedi. ABD Kongresi bu antlaşmayı onaylamamıştır. Sovyet Rusya'nın 1979'da Afganistan'ı işgal etmesiyle de antlaşma öldürücü bir darbe yemiştir.

Helsinki Konferansı

Avrupa'da ABD ve SSCB arasındaki yumuşamaya (detant) neden olan gelişmelerden biri de "Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği" sisteminin kurulmasıdır. Bu sistem karşılıklı ve dengeli bir kuvvet indirimi ile başlamış ve 1 Ağustos 1975'te 35 ülke tarafından imzalanan "**Nihai Senet**" veya "**Helsinki Deklarasyonu**" belgesi ile sonuçlanmıştır.

Vietnam Savaşı:

1965'te başlayıp 1973'e kadar devam eden Amerika'nın Kuzey Vietnam ile mücadelesidir. Bu mücadele Amerikan tarihi bakımından olduğu kadar, savaş sonrası uluslararası ilişkilerin gelişmesi açısından da ilginç ve önemli bir olaydır. Vietnam Savaşı, bir süper devletin 17 milyonluk küçük bir ülkede nasıl bataklığa saplandığının, ağır doğa şartlarında en mükemmel konvansiyonel silahların dahi işe yaramadığının bir hikayesidir.

Sonuçta ABD'ye 58 ölü, 300 bin yaralı ve 150 milyar dolara mal olan bu savaş 27 Ocak 1973'te Paris'te imzalanan antlaşma ile bitmiştir.

NOT

Vietnam Savaşı ABD'de önemli bir fiziksel ve ruhsal yara yaratmıştır. Amerikan sineması Hollywood bu sendromu konu alan çeşitli filmler yapmıştır. Bunların başlıcaları: İlk Kan, Müfreze (Platoon), Doğum Günü 4 Temmuz, Cennet ve Yeryüzü, Jacknife, Good Morning Vietnam, Kiyamet (Apocalypse Novv) ve Biz Askerdik (We Were Soldiers)

Keşmir Sorunu

Hindistan ile Pakistan, nüfusunun çoğunluğu Müslüman olan ve jeopolitik özelliği nedeniyle önem kazanan Keşmir Bölgesi nedeniyle sürekli ve köklü bir dostluk kuramamış, her iki ülkenin bu konuda geri adım atmamasıyla sorun günümüze kadar gelmiştir. Keşmir yüzünden yer yer iki ülke arasında bazı sınır çatışmaları yaşanmaktadır.

Sovyet Rusya'nın Afganistan'ı İşgali

Sovyet Rusya Afganistan'ı ele geçirerek;

- Basra Körfezi'ne
- Hint Okyanusu'na
- Ortadoğu petrollerine sahip olmak istemiştir.

Ancak Rusya'nın bu askeri hareketine çevre ülkeler, batılı devletler ve ABD tepki gösterdi.

Afganlılar Sovyet Rusya'ya karşı gerilla savaşı başlattılar. Bu savaşı başta ABD olmak üzere Pakistan ve Suudi Arabistan devletleri destekledi. Afgan milliyetçileri ve mücahitlerinin başlattığı direniş hareketi Cenevre Antlaşmaları (14 Nisan 1988) ile sona erdi. Ancak Afganistan'da hala sorunlar (etnik, mezhepsel) devam etmektedir.

NOT

Sovyet Rusya 1988 - 1989 yılları içinde Afganistan'dan çekilmiştir. Böylece ABD Vietnam'da nasıl bir bataklığa saplanmışsa, Sovyet Rusya da Afganistan'da aynı şekilde bir bataklığa saplanmıştır.

Bağlantısızlar Hareketi:

1960'lı yılların başlarından itibaren uluslararası politikada Doğu ve Batı Blokları dışında "Bağlantısızlık (Non - Alignment) adı ile yeni bir hareket ortaya çıkmıştır. Bu hareket çeşitli şekillerde başlayıp geliştiği için "**Üçüncü Dünya**", "**Asya - Afrika Bloku**", "**Bağlantısızlar**" gibi isimlerle de nitelendirilmiştir. Ancak bunların hepsinin başlan-gıç noktası Nisan 1955'te Endonezya'nın Bandung kentinde toplanan **Bandung Konferansı** olmuştur.

Bandung Konferansı'nın amacı;

- Yeni bağımsızlık kazanan Afrika ve Asya ülkelerinin, ABD ve Sovyet Rusya gibi güçlere karşı varlıklarını korumak
- Asya - Afrika ülkeleri arasında birlik, beraberlik ve dayanışma sağlamaktır.

Arap - İsrail Savaşları:**1967 Arap - İsrail Savaşı (Altı Gün Savaşı)**

1960 - 1980 arası Ortadoğu gelişmelerinde, 1967 Arap - İsrail Savaşı bir dönüm noktasıdır. Çünkü, bu savaşta İsrail'in Araplar karşısında kazandığı kesin zaferler sonucunda, topraklarını savaştan öncekinin dört misli genişletmesi, Arap - İsrail meselesine çok büyük boyutlar kazandırmış ve neticelerini günümüze kadar getirmiştir. 1967 Arap - İsrail Savaşı İsrail'in değil, Arapların isteği ile çıkmıştır. Arapların 1967 Savaşının çıkmasını istemelerinde ve kışkırtmalarında üç önemli sebep vardır.

Bunlar;

- I. Başkan Nâsır'ın gerek 1948, gerek 1956 savaşının ve her iki savaşta yenilginin intikamını almaya kararlı olması,
- II. 1956'dan beri Sovyet Rusya'dan silah yardımı alan Mısır ve Suriye'nin, İsrail ile yapacakları bir savaşı kazanacaklarından emin olması,
- III. Bu sırada Amerika'nın Vietnam bataklığına saplanmış olması ve dolayısıyla İsrail'in arkasında yer alamayacağı düşüncesidir.

Arapların istediği gibi ilk saldırıyı İsrail yapmıştır. Araplara ilk ve ağır darbe indirmek için 5 Haziran 1967 sabahı havalanan İsrail uçakları, Mısır, Suriye ve Ürdün havaalanlarını bombardıman etmeye başlamışlardır. 5 Haziran günü akşam olduğunda 16 Mısır havaalanı kullanılmaz hale gelmiş ve 280 Mısır uçağı, 52 Suriye uçağı, 20 Ürdün uçağı ve birçok da Irak uçağı tahrip edilmiştir. Sonradan görüldüğü üzere tahrip edilen Arap uçaklarının sayısı o gün 400'ü aşmış, havalaların kontrolü artık İsrail'in eline geçmiştir. Havalardaki üstünlük İsrail'in kara hareketini de kolaylaştırmıştır. İsrail kuvvetleri üç gün içinde bütün Sina'yı ele geçirip, 7 Haziran akşamı Süveyş Kanalı'nın sağ kıyısındaki Kantara, ortada İsmailiye ve güneyde de Port Tevfik'e ulaşmışlardır. Bu durumda Mısır'ın yapabileceği birşey kalmamış ve 8 Haziran'da İsrail ile ateşkesi kabul etmiştir.

İsrail için 1967 savaşının en çetin cephesi Ürdün ve Batı Şeria Cephesi olmuştur. Ürdün kuvvetleri İsrail'i uğraştırmış ve ciddi kayıplar vermiştir. Fakat onlar da Mısır'dan daha fazla dayanamamış, 7 Haziran günü Nablus muharebesini kaybedip, şehir İsrail kuvvetlerinin eline geçince İsrail bütün Batı Şeria'yı işgal etmiştir. 7 Haziran akşamı Ürdün de ateşkesi kabul etmiştir.

İsrail Suriye cephesinde (Golan tepelerinde) şiddetli muharebeler gerçekleştirdi. Golan tepelerini aldı. İsrail'in Şam'a ilerleme planı Sovyet Rusya'nın ABD'ye başvurması ve gerekirse askeri önlemler alacağını açıklamasıyla ABD'ce engellendi. Böylece Altı Gün Savaşı sona erdi.

Savaşın sonu Araplar için tam bir hezimet olmuştur. İsrail topraklarını dört misli genişletmiş, Gazze bölgesini ele geçirmiş, Mısır ve Suriye'nin askeri gücünü büyük ölçüde kırmıştır. (800 tank, 441 uçak etkisiz hale getirilmiştir.)

TOPLUMSAL DEVRİM ÇAĞINDA DÜNYA VE TÜRKİYE

Ancak Sovyet Rusya Mısır ve Suriye üzerindeki etkisini artırmış, Arap ülkelerini silahlandırdığı gibi Suriye (Lazkiye'de) ve Mısır'da (İskenderiye'de) deniz üsleri elde etmiştir.

Arap - İsrail anlaşmazlığına çözüm bulmak için ABD arabuluculuğunda 5 - 17 Eylül 1978'de Camp David görüşmeleri yapıldı. İmzalanan **Camp David Anlaşması** ile ilk kez bir Arap Devleti (Mısır) İsrail'i tanıdı. İsrail Sina'dan çekildi. Özerk bir Filistin yönetiminin kurulması öngörüldü. Ancak Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) bunu kabul etmemiştir.

Anlaşmanın (Camp David) öngördüğü Batı Şeria ve Gazze şeridinde bir özerk Filistin yönetimi kurulmasını İsrail dikkate almayınca gerginlik ve çatışmalar devam etmiştir.

İran - Irak Savaşı:

Irak ve İran arasındaki sorunların temeli Osmanlılar dönemine kadar uzanır. Bu sorunun temelinde Irak ile İran kara sınırı anlaşmazlığı ve Şattül - Arap (Fırat ve Nicle Nehirlerinin Basra Körfezine yakın bir noktada birleşmesiyle oluşan ırmak) Nehri egemenliği mücadelesi vardır. (İran'ın bu nehre egemen olma isteği önce Osmanlılarla ardından İngiltere ve Irak ile arasında sorunlara yol açmıştır.)

İran ile Irak arasındaki bu sorun 1975'te Cezayir Antlaşması ile bir süre sona ermiştir. (Şattül - Arap Nehri'nin Talveg çizgisi iki ülke arasında sınır kabul edilmiştir.)

Ancak 1979'da İran'daki rejim değişikliği sırasında yaşanan karışıklıklardan yararlanmak isteyen Irak, Basra Körfezi ve bölgede etkin olmak için harekete geçti. İran da Cezayir Antlaşması'nı iptal edince Irak - İran savaşı başladı (22 Eylül 1980'de Irak'ın saldırısıyla). Savaş petrol üretimini ve pazarlamasını engellemeye başlayınca ABD, İngiltere, Fransa ve bazı Avrupa devletleri Basra Körfezi'ne savaş gemileri göndermiştir.

Bu savaş sırasında;**ABD**

- Tarafsız kalma,
- İran ve Irak'ın toprak bütünlüğünü koruma,
- Sovyet Rusya'nın Hürmüz Boğazı'nda etkin olmasını önleme,
- Basra Körfezi'nin ulaşımına açık olmasını sağlama ve savaşın sonlarında İran'a karşı bir tutum izleme şeklinde politikalar izlemiştir.

Sovyet Rusya

- Savaşta belirleyici bir rol oynama
- Basra Körfezi'nde etkin olma
- Afganistan nedeniyle İran ile yakınlaşma şeklinde politikalar izlemiştir.

Avrupa Ülkeleri

- Tarafsız kalma (ancak İran'daki yönetimden dolayı Irak'a daha yakın bir tutum sergilediler.)

Türkiye

- Tam bir tarafsızlık politikası izlemiştir.

İran - Irak Savaşı birçok arabuluculuk çalışmaları ve BM'nin ateşkes çağrısıyla 20 Ağustos 1988'de sona erdi. Kazananı olmadı. (Daha doğrusu kazananı bu ülkelere silah satan ülkeler oldu.)

İran - Irak Savaşı Körfez ülkeleri için bir güvenlik sorunu yarattı. İran'ın devrimini dış ülkelere yayma çabaları Körfez ülkelerini işbirliğine yöneltmiş ve Suudi Arabistan, Kuveyt, BAE, Bahreyn, Katar ve Umman arasında Körfez İşbirliği Konseyi kurulmuştur (1981).

NOT

İrangate Olayı: ABD yönetiminin İran - Irak savaşı sırasında İran'a gizlice silah satması girişimidir.

1960 SONRASINDA TÜRK DIŞ SİYASETİNİ ETKİLEYEN GELİŞMELER

1960'lı yıllardan itibaren Türk dış politikasının ana eksenini Kıbrıs sorunu oluşturmuştur.

Kıbrıs Sorunu

Kıbrıs Adası, tarih boyunca birçok kez el değiştirmiş, tarihindeki en uzun huzurlu dönemini, 1571-1878 yılları arasında Osmanlı egemenliği altında yaşamıştır. Doğu Akdeniz ticaret yolunu kontrol eden stratejik konumu nedeniyle, tarih boyunca farklı milletlerin ele geçirmek için mücadele ettiği bir üs niteliği taşımıştır.

Ada, 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan sonra İngiliz idaresine geçmiştir.

Kıbrıs

Türkiye'nin Kıbrıs politikasının esasları genel olarak şunlardır:

- Adanın stratejik önemi
- Adada yaşayan Türklerin güvenlik ve egemenliklerinin sağlanması
- Adada yaşayan iki taraf arasındaki iç dengenin, Türkiye ile Yunanistan arasındaki dış dengenin korunmasıdır. Bu politika zamana ve değişen koşullara göre yeniden ele alınmıştır.

1955 yılında adadaki Rumların; **Enosis** adı verilen Kıbrıs Adası'nı Yunanistan'a bağlama amaçları doğrultusunda kurdukları katliamcı örgüt **EOKA**, Kıbrıs Türklerine karşı kanlı katliamlara başlamış ve kahraman Kıbrıs Türklerinin şanlı direnişi ile karşılaşmıştır. Türkiye 1956'da adanın paylaşımı (taksim) tezini ortaya atmıştır.

Daha sonra, Türkiye, İngiltere ve Yunanistan'ın katıldığı uluslararası konferanslar neticesinde imzalanan 1959 ve 1960 Zürih ve Londra Antlaşmaları ile Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmuştur. Cumhurbaşkanlığına Rum lider Makarios, yardımcılığına da Türk lider Dr. Fazıl Küçük getirildi.)

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluş anlaşması imzalanırken (1960)

1960 Garanti Antlaşması, Türkiye, İngiltere ve Yunanistan'a Kıbrıs Cumhuriyeti'nin anayasal düzeninin garantörlüğü sorumluluğunu yüklemiştir.

Ancak, bu antlaşmalarla tescil edilen haklara ve garantilere rağmen Rumlar; 1963, 1967 ve müteakiben 1974 yılında adayı silah zoru ile Yunanistan'a ihlak etmeye kalkmış, çoluk çocuk, genç ihtiyar demeden Kıbrıs Türklerini katletmişti. Türkiye adaya gerekirse çıkarma yapacağını açıkladı. ABD Başkanı Johson, Başbakan İsmet İnönü'ye mektup yazarak bu durumu onaylamadıklarını açıkladı. (**Johnson Mektubu Olayı**). Böylece Rumlar, 1960 yılında kurulan dengeleri tekrar bozmuş ve antlaşmayı tek taraflı olarak ihlal etmiştir. Söz konusu gelişme üzerine Türkiye, anavatan olmanın sorumluluğu ile, Kıbrıs Türk toplumunun can ve namusunu korumak için, antlaşmalardan kaynaklanan hak ve yetkilere dayanarak 20 Temmuz 1974 tarihinde **Kıbrıs Barış Harekâtı**'nı yapmış ve adada barışı yeniden tesis etmiştir.

1974 Kıbrıs Barış Harekâtı basında bu şekilde yer buldu.

Kıbrıs Türk toplumu kendi bölgesinde gelecekteki bağımsız Federal Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasına yol açacak düzenin hukuki esaslarını yaratmak amacıyla, 13 Şubat 1975 tarihinde **Kıbrıs Türk Federe Devleti**'ni ilan etmiş, federe devlet temelinde ortak bir yapı kurma çabalarının bir sonuç vermemesi üzerine konfederat bir devletin unsu-

runu oluşturması amacıyla, 15 Kasım 1983 tarihinde self-determinasyon hakkını kullanarak **KKTC**'yi kurmuştur. Kıbrıs Türk toplumu artık bir devlete kavuşmuş, ancak Birleşmiş Milletlerin KKTC'nin tanınmaması yönünde çıkardığı 550 sayılı karar nedeniyle tanınmamıştır. KKTC, 30 yıldan beri sadece Türkiye tarafından tanınmaktadır.

Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY), 1960 Antlaşmalarına aykırı olarak, tüm Kıbrıs adına 03 Eylül 1990 tarihinde tek yanlı Avrupa Birliği'ne tam üyelik başvurusunda bulunmuştur. Bu husus Kıbrıs sorununa ayrı bir boyut kazandırmıştır. Avrupa Birliği (AB), 12-13 Aralık 1997 Lüksemburg Zirvesi'nde, 1998 yılı Mart ayında GKRY ile üyelik müzakerelerinin başlatılması kararını almıştır. Diğer taraftan, ilk Annan Planı 11 Kasım 2002 tarihinde Kıbrıs Türk ve Rum tarafına verilmiştir.

NOT

Annan Planı: Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan tarafından hazırlanmıştır. Kıbrıs Planı'nın asıl adı "**Kıbrıs Sorununun Kapsamlı Çözümü İçin Antlaşma Temeli**" dir. Kofi Annan'ın 11 Kasım 2002'de Kuzey ve Güney Kıbrıs yönetimlerine sunduğu antlaşma, Türk ve Rum toplumlarının birer "**Parça Devlet**"le temsil edilecekleri bir "**Ortak Devlet**" kurmayı öngörmüş, bu sayede 1974'ten beri bölünmüş olan adayı birleştirerek iki toplum arasındaki sorunları çözmeyi hedeflemiştir.

10 - 13 Şubat 2004 tarihlerinde New York'ta, 19 Şubat - 22 Mart 2004 tarihlerinde Kıbrıs'ta ve 24 - 31 Mart 2004 tarihlerinde İsviçre'de yapılan görüşmeler sonucunda, üzerinde uzlaşma sağlanamayan Annan Planı, New York mutabakatı gereği 24 Nisan 2004'te KKTC ve GKRY'de eş zamanlı olarak referanduma sunulmuş ve Türk tarafında % 64,9 "Evet", Rum tarafında ise % 75,8 "Hayır" sonucu çıkmıştır.

Kıbrıs Türk toplumu ile tarihsel ve kültürel bağları olan Türkiye, adada kalıcı barış ortamını sağlayan ve milli menfaatlerimizi koruyan Birleşmiş Milletler çatısı altındaki toplumlar arası görüşmelere destek vermektedir. Ancak Rum tarafının uzlaşmaz tutumu nedeniyle, Kıbrıs sorununda adil ve sürdürülebilir bir antlaşma sağlanamamıştır. Buna rağmen AB, GKRY'yi tüm Kıbrıs'ı temsilen 01 Mayıs 2004 tarihinde tam üyeliğe kabul etmiştir.

1974 Kıbrıs Barış Harekati

NOT

Kıbrıs sorunu sırasında ABD, Türkiye'ye askeri yardımı kesti ve silah ambargosu uygulamaya başladı. Türkiye de Amerikan üsleri ile ilgili anlaşmanın uygulanmasını durdurdu.

NOT

Kıbrıs Türkleri, Rum saldırılarına karşı kendilerini savunmak amacıyla Volkan, Magusa Türk birliği ve Türk Mukavemet Teşkilatı'nı kurmuştur.

NOT**Akritis Planı:**

21 Nisan 1966 tarihli Patris Gazetesi'nde yayınlanan bu plana göre Kıbrıs'taki Türk halkı ani bir saldırı ile yok edilecek ve Ada Yunanistan'a bağlanacaktı. Bu planın hazırlayıcıları arasında Akritis kod adlı, İçişleri Bakanı Yorgacis, Cumhurbaşkanı Makarios, Meclis Başkanı Klerides gibi isimler de bulunmaktaydı.

Ege Denizi'ndeki Sorunlar**a) Karasuları Sorunu**

1923 yılında Lozan Barış Antlaşması imzalandığı dönemde Ege Denizi'nde Türk ve Yunan kara suları 3 mil idi. Ancak, Yunanistan'ın, 1936 yılında tek taraflı olarak kara sularını 6 mile çıkarması üzerine, Türkiye de 1964 yılında kara sularını 6 mile çıkarmıştır.

Yunanistan, Türkiye'nin taraf olmadığı 1982 Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne dayanarak, kara sularını 12 mile genişletme hakkını saklı tuttuğunu beyan etmektedir.

b) Kıta Sahaneliği Sorunu

1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne göre Kıta Sahaneliği; "Kara sularının ölçülmeye başlandığı esas hattan itibaren, 200 mile kadar uzanan su altı alanlarının deniz yatağı ve toprak altını kapsar." şeklinde tanımlanmıştır.

Kıta Sahaneliği problemini Yunanistan; Anadolu karşısındaki Yunan adaları ile Anadolu arasında bir ortak hat kabul edilerek çözülmesini, Türkiye ise; Ege'deki adaların Anadolu'nun doğal uzantısı olması gerçeğinden hareketle Ege'nin hakça bölüşümünün ikili görüşmelerle çözülmesini istemektedir.

c) Hava Sahası Sorunu

Yunanistan, 1931 yılında o dönemde hava sahası 3 deniz mili olduğu halde, sivil havacılık ve hava polisliği amacıyla, hava sahasını 10 deniz miline çıkararak ulusal bir düzenleme yapmıştır. Yunanistan'ın mevcut 6 millik karasularına göre hava sahasını 4 deniz mili artıran bu uygulamayı Türkiye reddetmiştir.

Uçuş İrtibat Bölgesi (FIR) hattından sonra Yunanistan, sivil hava trafiğinden sorumludur. FIR hattı siyasi sınır değildir.

d) Egemenliği Uluslararası Antlaşmalarla Yunanistan'a Devredilmemiş Ada, Adacık ve Kayalıklar (Coğrafi Formasyonlar) Sorunu

Coğrafi Formasyonlar (Ada, Adacık ve Kayalıklar) üzerindeki egemenlik iddiaları, Ocak 1996'da "İkizce Kayalıkları" krizi ile birlikte resmi nitelik kazanmıştır.

e) Gayri Askerî Statüdeki Adaların Silahlandırılması Sorunu

Lozan ve Paris Antlaşması'nın silahtan arındırdığı, Türkiye'ye çok yakın adaların silahlandırılması, Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkileri olumsuz yönde etkilemektedir.

f) Arama - Kurtarma Sorumluluk Sahası Sorunu

Arama - kurtarma sahaları, Uçuş İrtibat Bölgesi (FIR) sahaları ile çakışık alanlar değildir. Türkiye, arama - kurtarma sınırlarını müzakere etmeye hazır olduğunu birçok kez uluslararası platformlarda açıklamıştır.

Diğer Sorunlar

1. Rum - Pontus Meselesi
2. Azınlıklar Meselesi
3. Fener Rum Patrikhanesi ve Heybeliada Ruhban Okulu Meselesi

ASALA

Türkiye'nin 1970'li yıllarda yaşadığı önemli gelişmelerden biri de Ermenilerin asılsız soykırım iddiaları doğrultusunda yeniden harekete geçmeleri olmuştur. Bu dönemde Ermeniler oluşturdukları terör örgütleriyle Türkiye'nin yurtdışı temsilcilik ve görevlilerine karşı saldırılarda bulunmuşlardır. Bu süreçte Ermenilerin oluşturduğu ASALA örgütü önemlidir.

Ermeniler, günümüzde de Türkiye'ye yönelik olarak asılsız soykırım iddialarını yeniden gündeme getirmeye çalışmaktadırlar. Ermenilerin, Türkiye aleyhindeki faaliyet ve girişimlerini sadece düşmanlık ve intikam duygularıyla açıklamak zordur. Bu duyguların etkisi olmakla beraber, Ermenilerin bu faaliyetlerden bazı beklentileri bulunmaktadır. Ermenilerin soykırım iddialarının uluslararası alanda tanınması çalışmalarının amaçları şunlardır:

- Asılsız soykırımın, başta büyük devletler olmak üzere, mümkün olduğu kadar çok sayıda ülke ve uluslararası kuruluşlarca tanınması,
- Türkiye'nin bu ülkelerin asılsız soykırımı tanımamasından etkilenmesi ve bu ülkelerin baskısı ile asılsız soykırımı tanımak mecburiyetinde kalması,
- Türkiye'nin asılsız soykırımına uğrayanların yakınlarına tazminat ödemesi,
- Türkiye'den toprak talebinde bulunulması.

Ermeniler, asılsız soykırım iddialarının uluslararası alanda tanınması yolunda, yabancı ülkelerdeki kiliseleri, cemiyetleri aracılığıyla yoğun bir propaganda sürdürmektedirler. Özellikle ABD ve Fransa'da yürüttükleri lobi faaliyetleriyle bu ülkelerin parlamento ve hükümetlerini etkilemeye çalışmaktadırlar. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de Ermeni toplumu

üzerinden siyasi ve ekonomik çıkar sağlamaya çalışan ülkeler vardır. Bugüne kadar Ermenilerin faaliyetleri sonucunda Uruguay, Güney Kıbrıs, Arjantin, Rusya, Kanada, Yunanistan, Lübnan, Belçika, Vatikan, İtalya ve Fransa, asılsız Ermeni soykırımını tanımışlardır. Yabancı ülkelerde alınan bu kararlar, tarihi ve bilimsel belgelerden çok, iç politik hesaplara ve Türkiye'yi uluslararası siyasi alanda kısaca almaya yöneliktir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye'nin NATO'ya girmesi, Sovyet Rusya tarafından iyi karşılanmadı. Bu nedenle Sovyet Rusya, Türkiye'ye karşı Ermeni kozunu kullanmayı planladı. Sovyet Rusya'nın bu planı hem Ermenistan'ın hem de Türkiye dışındaki Ermenilerin hoşuna gitti. Ermeniler, seslerini ve isteklerini duyurabilmek ve dünya kamuoyunu etkilemek için 1973'te Los Angeles'ta, Türk konsolosunu öldürerek Türkiye'ye ve Türklere karşı terör hareketini başlattılar. 1975'ten itibaren yurt dışındaki görevlilerimiz, elçiliklerimiz ve kuruluşlarımıza yönelik Ermeni saldırıları yoğunlaştı. Bu saldırıları yönlendiren Ermeni terör örgütü olan **ASALA (Ermenistan'ın Kurtuluşu İçin Ermeni Gizli Ordusu)**, 20 Ocak 1975'te Beyrut (Lübnan)'ta kuruldu. ASALA, 20 Ocak 1975 günü Beyrut'taki Dünya

Asala Terör Örgütü

TOPLUMSAL DEVRİM ÇAĞINDA DÜNYA VE TÜRKİYE

Kiliseler Birliği Bürosu'na yaptığı bombalı saldırı ile adını duyurdu. ASALA'nın amacı, Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti topraklarında yaşayan Ermenilere sözde soykırım yapıldığı iddiasıyla Türk toprakları üzerinde bir Ermeni devleti kurmaktır. Ermeni davasının, ancak silahlı mücadeleyle çözümlenebileceğini savunan ASALA, şimdiye kadar Türk temsilciliklerine yönelik başlıca şu silahlı eylemlerini gerçekleştirmiştir.

- 28 Ocak 1982'de Türkiye'nin Los Angeles Başkonsolosu Kemal Arıkan öldürüldü.
 - 7 Ağustos 1982'de ASALA üyesi iki terörist, Ankara Esenboğa Havaalanı'nda giriştikleri silahlı eylemde 5 kişiyi öldürüp 72 kişiyi yaraladılar.
 - 15 Temmuz 1983'te Paris Orly Havaalanı'nda THY bürosuna karşı giriştikleri bombalı saldırıda 8 kişinin ölümüne neden oldular.
- 1973 - 1986 yılları arasında 200 silahlı saldırı yapılmış ve toplam 34 kamu görevlisi şehit edilmiştir.

Teröristlerden 1'i ölü, 2'si yaralı ele geçirildi

ASALA ESENBOĞA'YI KANA BULADI

BÜLENT ESKİNAT
SÜREYYA ORAL
ANKARA

ERMENİ teröristleri ASALA'nın başkanı İsmail Hakkı Erezoğlu'nun liderliğinde Esenboğa Havaalanı'nda bir saldırı gerçekleştirdi. Teröristlerin saldırısı sonucu 5 kişi yaralı olarak ele geçirildi. Teröristlerin saldırısı sonucu 72 kişi de yaralandı.

Ölüm gelişimi

Esenboğa Uluslararası Havaalanı'na dün saat 12.45 civarında kaçan ve Ermeni ASALA teröristleri tarafından düzenlenen saldırıya hedef alınan bir uçakta, teröristlerin saldırısı sonucu 72 kişi yaralandı.

ANK HASTANESİ

İst. atöyler:
Dünya Yurttaşlar Birliği Başkanı, Naci Güllü, Mehmet Güneş, Mehmet Ali Baş, İsmail Hakkı Erezoğlu, Orhan Üstün, Kemal Arıkan öldürüldü.

Yaralı teröristin kimliği belirlendi

Esenboğa Havaalanı'na kamu binalarına ve gövdeye kurulan bir silah deposu da girildi. Ermeni teröristlerinin birinin adının İsmail Hakkı Erezoğlu olduğu bildirildi. 21 yaşındaki teröristin Adana'da doğduğu öğrenildi. İsmail Hakkı Erezoğlu'nun ismi de teröristlerin saldırısı sırasında belirlendi.

Esenboğa'da dün saat 12.45 civarında bir uçakta teröristlerin saldırısı sonucu 72 kişi yaralandı. Saldırı sırasında uçakta bulunan teröristlerin saldırısı sonucu 72 kişi yaralandı. Saldırı sırasında uçakta bulunan teröristlerin saldırısı sonucu 72 kişi yaralandı.

Esenboğa'da dün saat 12.45 civarında bir uçakta teröristlerin saldırısı sonucu 72 kişi yaralandı. Saldırı sırasında uçakta bulunan teröristlerin saldırısı sonucu 72 kişi yaralandı.

NOTLAR... Esenboğa'daki kanlı Cumartesi

KİMLİ belirlenemeyen teröristler, birinci dünya savaşından bu yana yaşanan Ermeni sorununu, ancak silahlı mücadeleyle çözümlenebileceğini savunan bir Ermeni devleti kurmak için ASALA adıyla bir terörist örgütünü kurmuşlardır. ASALA'nın amacı, Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti topraklarında yaşayan Ermenilere sözde soykırım yapıldığı iddiasıyla Türk toprakları üzerinde bir Ermeni devleti kurmaktır. Ermeni davasının, ancak silahlı mücadeleyle çözümlenebileceğini savunan ASALA, şimdiye kadar Türk temsilciliklerine yönelik başlıca şu silahlı eylemlerini gerçekleştirmiştir.

28 Ocak 1982'de Türkiye'nin Los Angeles Başkonsolosu Kemal Arıkan öldürüldü. 7 Ağustos 1982'de ASALA üyesi iki terörist, Ankara Esenboğa Havaalanı'nda giriştikleri silahlı eylemde 5 kişiyi öldürüp 72 kişiyi yaraladılar. 15 Temmuz 1983'te Paris Orly Havaalanı'nda THY bürosuna karşı giriştikleri bombalı saldırıda 8 kişinin ölümüne neden oldular.

1973 - 1986 yılları arasında 200 silahlı saldırı yapılmış ve toplam 34 kamu görevlisi şehit edilmiştir.

1991 yılında Ermenistan'ın bağımsız olmasıyla birlikte, Ermeni sorununda Ermenistan olgusu da devreye girdi. Ermenistan'ın bağımsızlığı Türkiye tarafından tanındı. Ancak iki ülke arasında diplomatik ilişkiler kurulamadı. Diplomatik ilişkilerin kurulmasının önündeki engeller, asılsız soykırım iddialarının Ermenistan'ın Bağımsızlık Bildirgesi'nde yer alması ve Ermenistan Anayasası'nda, Türkiye aleyhinde yer alan asılsız iddialardır.

Soykırım suçu, Soy Kırım Sözleşmesi tarafından belirlenmiş bir hukuki kavramdır. Soykırım suçu kavramı, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 9 Aralık 1948'de kabul ettiği soykırım suçunun önlenmesi ve cezalandırılması sözleşmesine göre şöyle tanımlanmıştır: "Tamamen ya da kısmen yok edilmek istenen ulusal, etnik, ırksal ya da dinsel bir grup üyelerinin fiziksel ya da ruhsal bütünlüğüne ya da temel haklarına zarar veren her türlü eylem, soy kırım suçu olarak kabul edilir. Bu grubun üyelerini öldürmek, bunlara maddi ya da manevi acılar çektirmek, topluluğun tamamen ya da kısmen yok olmasına yol açacak yaşam koşullarını zorla başka bir gruba aktarmak." Dolayısıyla Ermenilerin ortaya attıkları asılsız soykırım iddiaları, Birleşmiş Milletler soykırım suçunun önlenmesi ve cezalandırılması sözleşmesi ile karşılaştırıldığında, hiçbirinin gerçekleştirilmediği açıkça görülmektedir. Osmanlı belgelerinden de anlaşılacağı gibi böyle bir soykırım olmamıştır. Diğer yandan, Ermenilerin asılsız iddiaları hukuk açısından değerlendirilecek olursa 1948 yılında oluşmuş bir suç kavramının geriye doğru işletilmesi mümkün değildir. Nihayet Ermeniler, Sevr Antlaşması görüşmelerine katılırken savaşan taraf olduklarını resmen ileri sürmüşlerdir. Savaşan taraf, savaşta kaybettiği askerlerinin soykırıma uğradığını ileri süremez.

Ermenistan dışındaki Ermeniler, buldukları ülkelerde yoğun bir propaganda ile asılsız soykırım iddialarını o ülkelerin yerel veya milli meclislerine kabul ettirmeye çalışmaktadırlar. Ermeni toplumunun görev bildiği diğer bir konu da buldukları ülkede Türkiye lehine olabilecek her girişime karşı çıkmaktır. Bu durum özellikle ABD'de görülmektedir. ABD Kongresi'nin asılsız soykırım iddiasını tanıyan bir karar alması, Ermenilerin en büyük düşüdür. Böyle bir kararın Türkiye'yi, soykırımı tanımaya zorlayacağı düşüncesi Ermenilerde güçlü bir beklentidir. Ermeniler özellikle

1980 yılından itibaren Amerika eyaletlerinin asılsız soykırımı tanınmaları için çalışmışlardır. Ermenilerin faaliyetleri sonucunda bazı eyaletlerde, soykırım iddiaları okullarda okutulmaktadır. Ermeniler buldukları eyaletlerde, oylarını bölmeyerek önemli bir siyasi güç olmuşlar ve bunu soykırım iddialarını kabul ettirmek için kullanmışlardır.

Ermenilerin soykırım iddialarına karşı Türkiye, 2001 yılı sonunda, Ermeni sorunu konusundaki çalışmaların bir uyum içinde yürütülmesini sağlamak amacıyla **Asılsız Soykırım İddialarıyla Mücadele Koordinasyonu Kurulu**'nu oluşturmuştur. Diğer yandan Ermeni sorunu, okulların öğretim programlarına alınarak gençlerin bu konuda bilinçli bir şekilde yetişmeleri süreci başlatılmıştır. Ermeni sorunu hakkında, üniversitelerde bilimsel çalışmaları koordine etmek için de Yüksek Öğretim Kurulu tarafından, **Türk-Ermeni İlişkileri Milli Komitesi** kurulmuştur.

1960'LARDAN İTİBAREN TÜRKİYE'DE MEYDANA GELEN SİYASİ, EKONOMİK VE KÜLTÜREL GELİŞMELER

a) Siyasal Gelişmeler

27 Mayıs 1960 Askeri Müdahalesi

Türkiye'de 1950 - 1960 yılları Demokrat Parti'nin iktidarı ile geçmiştir. Bu dönemde hızlı bir ekonomik büyüme ve kalkınma yaşanmış ancak, çok partili demokratik düzeni henüz kavramamış iktidar, ülkede bir politik kargaşanın yaşanmasına neden olmuştur. Bu kargaşa ortamında iktidar ve muhalefet arasındaki tartışmalar gün geçtikçe daha da artmış, hükümetin basın, aydınlar ve üniversite üzerindeki demokrasie aykırı tutum ve davranışları ülkeyi iyice germiştir. Bu arada ekonomik durum giderek kötüleşirken, enflasyon çok büyük boyutlara ulaşmış ve ülke uluslararası boyutta bir iflasın eşiğine gelmiştir. Bu ortamda hükümetin (DP) muhalefeti (CHP) baskı altına almak için yaptığı demokrasi dışı uygulamalar (soruşturma komisyonları, gazete kapatmalar, tüm siyasi faaliyetleri yasaklama) büyük kentlerde protesto gösterilerine yol açtı. Bazı yerlerde kanlı çatışmalar oldu. Bu ortamda ordu yönetime el koydu. Sıkıyönetim ilan edildi. Ancak ordu, iktidarı bir süre sonra Kurucu Meclis tarafından hazırlanan 1961 Anayasası'nın kabulü ve seçimlerin yapılmasıyla yeniden sivil otoriteye bırakmıştır. 1961 Anayasası güçlerin ayrılması ve güçler arasında denetim ve dengenin sağlanması esasına göre yapılmıştır. Bu anayasanın yürürlüğe girmesiyle yeniden çeşitli siyasal partiler siyasal yaşama katıldı. (Yeni Türkiye Partisi, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, Adalet Partisi, Türkiye İşçi Partisi).

15 Ekim 1961'de yapılan seçimler sonucu önce CHP - AP koalisyonu, ardından CHP'nin diğer küçük partilerle yaptığı koalisyonlu süreç 1965'e kadar devam etti. 10 Ekim 1965'teki seçimlerle iktidara Demokrat Parti'nin devamı niteliğinde olan AP geldi. Bu partinin 1971'e kadar devam eden iktidarı döneminde ülkede artan gelişme ve refaha karşın radikal sol hareketinin ortaya çıkışı ve bu hareketin şiddet eylemlerinin denetime alınmaması nedeniyle AP güç kaybetti. Nihayet ordu Süleyman Demirel hükümetinin istifasını sağladı (12 Mart 1971 - 12 Mart Muhtırası). Partiler dışı koalisyonlarla hükümet oluşturuldu. 14 Ekim 1973'teki seçimler sonucunda önce CHP - MSP, ardından da AP ve diğer küçük partilerin koalisyonları şeklinde hükümetler kuruldu. Bu arada 1974'te Kıbrıs'a düzenlenen Barış Harekati'nden sonra başlayan ABD ambargosu ekonomik sıkıntılara yol açarken, üniversitelerde başlayan sağ-sol çatışmaları ülkeyi yeni bir askeri yönetime doğru hızla sürükledi (12 Eylül 1980).

12 Eylül 1980 - Türk Silahlı Kuvvetlerinin Yönetime El Koyması

12 Eylül 1980'de Türk Silahlı Kuvvetlerinin yönetime el koyması sonucunda Milli Güvenlik Konseyi oluşturuldu. Yönetim ve yasama yetkilerini bir elde topladı. CHP ve AP başta olmak üzere bütün siyasi partiler kapatıldı. Millet Meclisi'ni fesheden MGK, atama yöntemiyle yasama yetkisi olmayan bir danışma meclisi kurdu. İki yıl süren MGK yönetiminin aldığı kararlar yargı denetimine tabi değillerdi. Bunlar 1982 Anayasası'nda da yargı denetimi dışında bırakıldılar.

Milli Güvenlik Konseyi:

12 Eylül 1980'den 6 Kasım 1983 seçimlerine kadar, devletin en üst yasama ve yürütme organı olan beş kişilik bir konseydir. Genelkurmay Başkanı, Kara, Deniz, Hava Kuvvetleri komutanları ile Jandarma Genel Komutanından oluşuyordu.

Bir süre sonra 30 Ağustos 1980'de emekli olan Deniz Kuvvetleri Komutanı Bülent Ulusu yeni hükümeti kurmakla görevlendirildi ve yürütme yetkisi bu hükümete aktarıldı. 24 Ocak kararlarını hazırlayan Turgut Özal yeni hükümette ekonomiden sorumlu başbakan yardımcısı olarak görevlendirildi ve istikrar programı daha sert bir biçimde uygulanmaya devam edildi.

Bunu sağlayan, temel hak ve özgürlüklerin askıya alınması ve her türlü muhalefetin bastırılması oldu. Siyasal partiler, dernekler, sendikalar kapatıldı, yönetici ve üyeleri askeri mahkemelerde açılan toplu davalarda yargılanmaya başladılar; sol muhalefeti yok etmeye yönelik bu hareket büyük ölçüde başarılı oldu.

MGK yönetimi ülkenin demokratik ve yönetsel yapısını büyük ölçüde değiştirdi. Siyasal partiler, seçim, sendikalar, dernekler, toplantı ve gösteri yürüyüşleri alanında yeni yasalar yapıldı. Üniversiteleri denetlemek üzere YÖK kuruldu. MGK tarafından atanan Danışma Meclisi'nin hazırladığı anayasa taslağı, yine MGK tarafından son biçimi verilerek halk oyuna sunuldu. Halk oylamasında, yeni anayasa katılanların yüzde 92'si tarafından kabul edildi. Aynı oylama sonucunda Kenan Evren Cumhurbaşkanı oldu. MGK'da yer alan kuvvet komutanları da Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyelerine dönüştüler. Anayasa uyarınca, 12 Eylül'de yapılan yasaların anayasaya aykırılığı ileri sürülemeyecek, MGK üyeleri de eylem ve işlemlerinden dolayı suçlanamayacak.

Kenan Evren

Bu arada, 24 Ocak kararları doğrultusunda ekonominin yeniden yapılandırılması da devam ediyordu. Faizlerin serbest bırakılması üzerine bütün Türkiye'de mantar gibi çoğalan bankerler yüksek faizlerle para toplamaya başlamıştı. Buna bir süre sonra bankalar da katıldı. Halk evini, arabasını, ziynet eşyalarını satarak faize yatırmaya başladı. Bir süre sonra bu bankerler kaçmaya ya da iflas etmeye başladılar. Bu durum elinde avucunda ne varsa zengin olma umuduyla faize yatıran halkta büyük bir panik yarattı. Bazı bankaların da aynı duruma düşmesi üzerine Turgut Özal görevinden istifa ederek ABD'ye gitti.

MGK, 1983'te demokrasiye geçileceği sözünü vermişti ve bu sözü yerine getirdi. Ancak, seçime katılacak partilerden, partilerin göstereceği adaylara kadar her şey MGK'nın iznine bağlıydı.

Kasım ayında yapılan seçimlerden Turgut Özal'ın kurduğu Anavatan Partisi (ANAP) birinci çıktı. Bu dönemde Özal Türkiye'yi dünya pazarına açtı. Bunun için zorunlu altyapı, yani iletişim ve ulaşım alanında büyük kamu yatırımlarıyla hızlı bir dönüşüm gerçekleştirildi. Bu gelişme "Türkiye'nin çağ atladığı" düşüncesinin yaygınlaşmasına neden oldu. Özal liberal söylemleriyle ve gecekondü affı gibi uygulamalarla bu değişimi desteklerken, dış politikada da ekonomik çıkar anlayışını destekledi. AT ile ilişkileri canlandırmaya, Arap ülkeleri ile iyi ilişkiler kurarak Arap sermayesini Türkiye'ye çekmeye çalıştı.

Turgut Özal

1987'de yabancı yatırımcılar bakımından ürkütücü görülen sıkıyönetim kaldırılarak, Doğu ve Güneydoğu illerinde "Olağanüstü Hal" uygulamasına geçildi. Yine aynı yıl Demirel, Ecevit, Erbakan ve Türkeş'in siyaset yasakları kaldırıldı. 1989 yerel seçimlerinde Sosyal Demokrat Halkçı Parti birinci oldu ve başta büyük kentler olmak üzere çok sayıda belediye yönetimini elde etti. Buna karşılık, Özal Meclis'teki ANAP oylarının çoğunluğuyla 1989'da görev süresi biten Kenan Evren'in yerine Cumhurbaşkanı oldu. Cumhurbaşkanlığı boyunca ANAP üzerindeki manevi ve fiili nüfuzunu kullanarak yürütmenin sembolik değil, fiili başı haline geldi. Ekonomi, güvenlik, dış politika alanlarında zaman zaman yerleşik normları aşan bir tutum benimsedi.

Turgut Özal'ın 31 Ekim 1989'da cumhurbaşkanlığına seçilmesi parti içi çekişmelere yeni bir boyut kazandırdı. Özal'ın desteklediği Yıldırım Akbulut, ANAP genel başkanı ve başbakan oldu; fakat bu uzun sürmedi. 1991 yılında genel başkanlığa Mesut Yılmaz seçildi. Aynı yıl yapılan genel seçimlerden sonra Süleyman Demirel'in başkanlığındaki DYP - SHP koalisyon hükümeti kuruldu.

CUMHURİYET ANAYASALARI

	Temel Özellikler	Yasama	Yürütme	Yargı
1921 Anayasası	Kurtuluş Savaşı yıllarında Kanun-i Esasi esas alınarak hazırlanmış olup, güçler birliği ilkesini benimsemiştir.	Türkiye Büyük Millet Meclisi	Türkiye Büyük Millet Meclisi + İcra Vekilleri Heyeti (Meclis Hükümeti Sistemi)	Yargı yetkisi düzenlenmemiş; bu yetkiyi TBMM kullanmıştır.
1924 Anayasası	Atatürk döneminde hazırlanmış olup, en uzun süre yürürlükte kalan anayasadır. (1928 yılında yapılan değişiklikle, "Devletin dini İslam'dır." maddesi anayasadan çıkarılmış, 1937'de Atatürk ilkeleri anayasaya girmiştir.)	Türkiye Büyük Millet Meclisi	Türkiye Büyük Millet Meclisi + Bakanlar Kurulu + Cumhurbaşkanı (Karma Sistem)	Bağımsız Mahkemeler
1961 Anayasası	1960 askeri darbesinin ardından hazırlanmış, halk oylaması ile kabul edilmiştir.	Türkiye Büyük Millet Meclisi + Cumhuriyet Senatosu	Bakanlar Kurulu + Cumhurbaşkanı (Parlamentar Sistem)	Bağımsız Mahkemeler (Anayasa Mahkemesi kuruldu.)
1982 Anayasası	1980 askeri darbesinin ardından hazırlanmış, halk oylaması ile kabul edilmiştir.	Türkiye Büyük Millet Meclisi	Bakanlar Kurulu + Cumhurbaşkanı (Parlamentar Sistem)	Bağımsız Mahkemeler

1961 Anayasası'nın İlk 4 Maddesi

I. Devletin Şekli

Madde 1 - Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.

II. Cumhuriyetin Nitelikleri

Madde 2 - Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve "Başlangıç"ta belirtilen temel ilkelere dayanan, millî, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir.

III. Devletin Bütünlüğü; Resmi Dil; Başkenti

Madde 3 - Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür.

Resmi Dil Türkçe'dir.

Başkent Ankara'dır.

IV. Egemenlik

Madde 4 - Egemenlik kayıtsız şartsız Türk Milletininindir.

Millet, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organlar eliyle kullanır.

Egemenliğin kullanılması, hiçbir suretle belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ, kaynağını Anayasadan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz.

1982 Anayasası'nın İlk 4 Maddesi

I. Devletin Şekli

Madde 1 - Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.

II. Cumhuriyetin Nitelikleri

Madde 2 - Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir.

III. Devletin Bütünlüğü; Resmi Dili; Bayrağı, Milli Marşı ve Başkenti

Madde 3 - Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçe'dir.

Bayrağı, şekil kanununda belirtilen, beyaz ay yıldızlı al bayraktır.

Milli Marşı "İstiklal Marşı"dır.

Başkenti Ankara'dır.

IV. Değiştirilemeyecek hükümler

Madde 4 - Anayasanın 1'inci maddesindeki Devletin şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm ile, 2'nci maddesindeki Cumhuriyetin nitelikleri ve 3'üncü maddesi hükümleri değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez.

NOT

1961 Anayasası ile, parlamentonun çıkardığı yasaların Anayasa'ya uygunluğunu denetlemek ve özgürlükleri korumak için Anayasa Mahkemesi kurulmuştur. Ayrıca Anayasa Mahkemesi ile birlikte Cumhuriyet Senatosu ve Yüksek Hakimler Kurulu gibi yeni kurumlar oluşturulmuştur.

NOT

1961 Anayasası'nın en önemli özelliği, devlet yönetiminde ve toplum yaşamında bireye ağırlık verilmiş olmasıdır. İnsan haklarına dayanan devlet olma özelliğine bağlı olarak temel hak ve ödevler ayrıntılı bir biçimde düzenlenmiştir. Anayasa'da klasik hak ve özgürlüklerle birlikte sosyal ve ekonomik haklar da verilmiştir. 1961 Anayasası temel hak ve özgürlükleri güvenceli bir statüye oturtmuştur.

NOT

1982 Anayasası ise hak ve özgürlükler açısından "birey" e değil "devlet"e ağırlık veren bir anayasa özelliği taşır. 1961 tarihli Anayasa'nın öngördüğü temel hak ve özgürlüklere ilişkin ilkeleri korunmuştur. Ancak temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması konusunda daha ayrıntılı bir düzenleme getirmiştir. Bu sınırlandırıcı hükümler daha sonra Anayasa ve yasalarda yapılan değişiklikler ile büyük ölçüde düzeltilmiştir.

b) Ekonomik Gelişmeler

- DP'ye yöneltilen en önemli eleştirilerden biri, ülke ekonomisi konusunda uzun dönemli bir yaklaşımdan yoksun olmasıydı. Gerçekten de DP, başlangıçta toplumun talebine karşılık liberal ekonomiyi savunan bir söylemle iktidara geldikten sonra, ekonominin krize girmesi üzerine müdahaleci politikalara dönmüştü. İç ve dış nedenlerden ötürü ekonomik şartların zora girmesi ve hükümette kalma kaygısıyla popülist politikalara başvurmuştu. 1960'da, askeri yönetimin ilk yeniliklerinden biri DPT'yi (Devlet Planlama Teşkilatı) kurmak oldu. DPT'nin amacı, ekonomiyi uzun dönemli olarak yönlendirecek beş yıllık kalkınma planları tasarlamaktı. Hazırlanan Kalkınma Planı (1963 - 1968), eğitim, sağlık, bölgesel dengesizliklerin düzeltilmesi gibi hedefler de içeriyordu.
- 1960'lı ve 70'li yıllarda yürütülen iktisat politikalarının, devlet müdahalesi ağırlıklı ve birbirini tamamlayan başlıca iki özelliği vardı. Bunlardan birincisi, sanayileşmeyi amaçlayan ithal ikamecilik, ikincisi ise amacı iç piyasayı korumak olan dış ticaret kısıtlamalarıydı. Bazı malların ithali kısıtlanacak ve bu yolla o malların içeride üretimi teşvik edilecekti, başka bir deyişle ithalat yerli üretimle ikame edilecekti. Beş yıllık kalkınma planları, bu çerçevede yatırım kararlarının eşgüdümlü gerçekleştirilmesi amacıyla tasarlanmıştı. Planlar kamu sektörü için bağlayıcı, özel sektör için ise yönlendirici nitelikteydi. Öte yandan devlet, özel sektörü desteklemek amacıyla düşük faizli kredi, vergi muafiyeti, ithalat imtiyazları, vb. politikalar uyguluyordu. Böylece kamu sektörü, özel sektörü tamamlayıcı bir nitelik kazanıyordu. KİT'ler daha büyük kapsamlı yatırım gerektiren ara malları üretip görece ucuz fiyata özel sektöre satıyor, özel sektör ise tüketim mallarını üretiyordu. Ayrıca Güneyoğu'yu kalkındırmak ve enerji darboğazına çözüm bulmak için Güneyoğu Anadolu Projesi (gap) hazırlandı.

Etkinlik 2

Aşağıdaki açıklamaları okuyup yanlarına "D" veya "Y" yazarak doğru ya da yanlış olduğunu belirtiniz. Verilen bilgiler yanlışsa altındaki boşluğa doğrusunu yazınız.

1. 1978 Camp David Antlaşması ile İsrail Devleti'nin varlığı ilk kez bir Arap ülkesi olan Mısır tarafından tanınmıştır.
.....
2. İranganite Olayı, İran - Irak Savaşı sırasında, ABD'nin Irak'a gizlice silah satmasıdır.
.....
3. Hindistan ile Pakistan arasında Şatt-ül Arap Nehri egemenliği mücadelesi yaşanmıştır.
.....
4. Türkiye'nin Kıbrıs Barış Harekâtı'nı düzenlemesi, ABD ile olan ilişkilerin bozulmasına yol açmış ve ABD Türkiye'ye silah ambargosu uygulamıştır.
.....
5. EOKA, Ermeni terör örgütünün adıdır.
.....
6. ENOSİS, Rumların Kıbrıs Adası'nı Yunanistan'a bağlama düşüncesidir.
.....
7. ASALA, 1975'ten itibaren yurt dışındaki görevlilerimiz, elçiliklerimiz ve kuruluşlarımıza yönelik terör eylemlerinde bulunmuştur.
.....
8. 1961 ve 1982 Anayasaları halk oyuna sunularak hazırlanmıştır.
.....
9. 1982 Anayasası ile TBMM'nin yanında bir de Cumhuriyet Senatosu oluşturulmuştur.
.....
10. 1961 Anayasası ile güçler ayrılığına geçilmiştir.
.....

1. Soğuk Savaş döneminde, Doğu-Batı ilişkilerinde çatışma ve gerginliğin azalmaya başladığı dönem, aşağıdaki ifadelerden hangisiyle nitelendirilmektedir?

A) Globalleşme B) Yumuşama (Detant)
C) Ulusallaşma D) Silahlanma
E) Demokratikleşme

2. I. Batı Trakya Türk azınlığı sorunu
II. Ege sorunu
III. Kıbrıs sorunu

Yukarıdakilerden hangilerinin, Türkiye ile Yunanistan arasında bir sorun olarak yaşandığı söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) I, II ve III

3. Kıbrıs Barış Harekati'ndan sonra Türkiye'nin Ortadoğu ülkelerine yakınlaşmasında,

I. Türkiye'ye karşı uluslararası baskıların artması,
II. Ortadoğu ülkelerinin Türkiye'ye askeri ve ekonomik yardımlarda bulunması,
III. Ortadoğu ülkelerinde rejim değişikliklerinin başlaması

durumlarından hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

4. II. Dünya Savaşı'ndan sonra uluslararası ilişkilerin alan genişlemesi sadece dünya düzeyi üzerinde olmayıp, yukarıya doğru gelişerek uzaya intikal etmiştir.

Bu durumun aşağıdakilerden hangisine yol açtığı ileri sürülemez?

A) Ay'a iniş yapılması
B) Füze teknolojilerinin geliştirilmesi
C) Uzay dışındaki savaşların bitmesi
D) Astronotluk gibi yeni mesleklerin ortaya çıkması
E) Uzay mekiği oluşturulması

5. Dünyanın soğuk savaşın yarattığı gerginlik ortamından sıyrılıp, yumuşama dönemine girmesinde etkili olan antlaşmalar arasında aşağıdakilerden hangisi gösterilemez?

A) Eşik Antlaşması
B) Dış Uzay Antlaşması
C) Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Antlaşması
D) Camp David Antlaşması
E) Deniz Dibi Antlaşması

6. II. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da yaşanan siyasi ve askeri gerilimlerin azaltılmasında ve Avrupa güvenliğinin sağlanmasında öncelikli olarak aşağıdakilerden hangisi etkili olmuştur?

A) Annan Planı
B) Manilla Paketi
C) Eisenhower Doktrini
D) Potsdam Konferansı
E) Helsinki Deklarasyonu

7. II. Dünya Savaşı'nın ardından Asya ve Afrika'da yeni bağımsız olan devletlere "III. Dünya Devletleri" denir.

Aşağıdakilerden hangisi bu devletlere örnek olarak gösterilemez?

- A) Hindistan B) İran C) Libya
D) Cezayir E) Endonezya

8. **Aşağıdakilerden hangisi, yumuşama dönemi (detant) çatışma ve gerginliklerinden biri değildir?**

- A) Küba Buhranı
B) Vietnam Savaşı
C) Kore Savaşı
D) Sovyet Rusya'nın Afganistan'ı işgali
E) Keşmir sorunu

9. **Soğuk savaş döneminin yumuşamaya başlamasında etkili olan devlet adamları aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?**

- A) Kruşçev - Kennedy
B) Stalin - Eisenhower
C) Brejnev - Truman
D) Molotov - Marshall
E) Yeltsin - Roosevelt

10. **II. Dünya Savaşı'ndan sonra bağımsızlıklarını kazanan Hindistan ve Pakistan arasında sorun olan ve günümüze kadar gelen mesele aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Batı Sahra Sorunu
B) Keşmir Bölgesi Sorunu
C) Şattülarab Su Yolu Sorunu
D) Kuveyt Sorunu
E) Süveyş Buhranı

11. **1960'lı yıllardan itibaren Doğu ve Batı blokları arasında yumuşak bir yapının getirilmesi çabalarının ortaya çıkmasında;**

- I. Silahlanma yarışının dünyayı yok edecek olması
II. Kalıcı ve gerçek barışı sağlama düşüncesi
III. Güvenlik ve işbirliği anlayışının güçlenmesi
- durumlarından hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?**

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I, II ve III E) I ve III

12. **1960 sonrası Dünya siyasetinde yaşanan gelişmelerle ilgili olarak, aşağıdakilerin hangisinde I. olayın II. olaya etki ettiği söylenemez?**

	I. Olay	II. Olay
A)	Küba buhranının yaşanması	Nükleer silahların sınırlandırılması çalışmalarının başlaması
B)	Türkiye'nin 1974 Kıbrıs Barış Harekatı'nı düzenlemesi	Türkiye - ABD ilişkilerinin bozulması
C)	Arap - İsrail Savaşlarının gerçekleşmesi	İsrail Devleti'nin Mısır tarafından tanınması
D)	İran - Irak Savaşı'nın yaşanması	İrangement Olayı'nın gerçekleşmesi
E)	Sovyet Rusya'nın Afganistan'ı işgal etmesi	SSCB - ABD ilişkilerinin gelişmesi

13. **Aşağıdakilerden hangisi, Türkiye'nin Atatürk döneminde uğraştığı sorunlardan biri değildir?**

- A) Musul B) Hatay
C) Asala D) Nüfus Mübadelesi
E) Boğazlar

1. Doğu ve Batı Blokları arasında çatışma ve gerginliklerin azalmaya başladığı dönem, yumuşama (detant) dönemidir.

YANIT B

2. Kıbrıs sorunu, Ege Denizi'nden kaynaklanan sorunlar ve Batı Trakya Türk azınlığı sorunu, Türkiye ile Yunanistan arasında yaşanan sorunlardır.

YANIT E

3. Kıbrıs Barış Harekati'ndan sonra Türkiye'nin Orta-doğu ülkelerine yaklaşmasının nedeni, Türkiye'ye karşı uluslararası baskıların artmasıdır.

YANIT A

4. A, B, D ve E seçeneklerinde yer alan gelişmeler, II. Dünya Savaşı'ndan sonra uluslararası ilişkilerde önem kazanan uzay faaliyetleri ile ilgilidir. Ancak, uzay dışındaki savaşların sona ermesi sonucuna kesinlikle ulaşılamaz.

YANIT C

5. Camp David Antlaşması, Arap - İsrail Savaşları sırasında imzalanmış ve Mısır, İsrail Devleti'ni tanımıştır. Dolayısıyla bu antlaşmanın yumuşama dönemine girilmesinde etkili olan silahsızlanmaya yönelik antlaşmalardan biri olduğu söylenemez.

YANIT D

6. II. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da yaşanan siyasi ve askeri gerilimlerin azaltılması ve Avrupa güvenliğinin sağlanmasında etkili olan gelişme, Helsinki Deklarasyonu olmuştur.

YANIT E

7. İran, II. Dünya Savaşı'ndan sonra sömürgeciliğin yıkılmasıyla bağımsızlığını kazanan III. Dünya ülkelerinden biri değildir.

YANIT B

8. 1950 - 1953 Kore Savaşı, soğuk savaş döneminde yaşanan gelişmelerden biridir.

YANIT C

9. Soğuk savaş döneminin yumuşamaya başlamasında etkili olan devlet adamları, SSCB Başkanı Kruşçev ve ABD Başkanı Kennedy'dir.

YANIT A

10. Hindistan ve Pakistan arasında sorun olan ve günümüze kadar gelen mesele, Keşmir sorunudur.

YANIT B

11. Silahlanma yarışının dünyayı yok edecek olması, dolayısıyla güvenlik ve işbirliği anlayışının güçlenmesi, kalıcı ve gerçek barışı sağlama düşüncesi, 1960'lı yıllardan itibaren Doğu ve Batı blokları arasında yumuşamanın yaşanmasında etkili olmuştur.

YANIT D

12. SSCB'nin Afganistan'ı işgal etmesi, ABD ve Batı Bloku ile yumuşama sürecini olumsuz yönde etkilemiştir.

YANIT E

13. Asala sorunu, Türkiye'nin Atatürk döneminde uğraştığı sorunlardan biri olmayıp Ermeni terör örgütü olan bu örgüt 1975'te kurulmuş ve Türkiye'ye yönelik terör saldırılarında bulunmuştur.

YANIT C

1. Aşağıdakilerden hangisi, Yunanistan ile Türkiye arasındaki sorunlara örnek gösterilemez?

- A) Kıta sahanlığı sorunu
- B) Asala sorunu
- C) Kıbrıs sorunu
- D) Adaların silahlandırılması sorunu
- E) Azınlıklar meselesi

2. Kıbrıs sorununa çözüm bulmak için Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan tarafından hazırlanan ve Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasını hedefleyen plan, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Annan Planı
- B) Marshall Planı
- C) Young Planı
- D) Molotov Planı
- E) Akritas Planı

3. II. Dünya Savaşı sonrasında ABD ve SSCB gibi iki büyük nükleer silahlara sahip gücün, olası bir savaşta yaratacakları yıkım ve insan kayıplarının ne denli büyük olacağını anlamaları ve bu durumun ilk kez ortaya çıkması ile ilgili eşleştirme aşağıdakilerden hangisinde birlikte verilmiştir?

- A) Nixon Doktrini - Vietnam Savaşı
- B) Dehşet Dengesi - Küba Buhranı
- C) Güçler Dengesi - Yıldız Savaşları
- D) Petrol Krizi - Süveyş Buhranı
- E) Ping - pong diplomasisi - Domuzlar Koyu Çıkarması

4. Yirmi dört ülkenin 1955 yılında Endonezya'da gerçekleştirdikleri Bandung Konferansı ile oluşan Bağlantısızlar Hareketi'nin amaçları arasında aşağıdakilerden hangisi yer almaz?

- A) Üye ülkelerin bağımsızlığını korumak
- B) Bütün ülkelerin toprak bütünlüğüne saygılı olmak
- C) Yayılmacılığa karşı olmak
- D) Dış baskılara karşı koymak
- E) Askeri alanda güç birliği oluşturmak

5. 1954 yılında Mısır'da iktidara gelen Albay Nasır'ın milliyetçi bir politika izlemesi aşağıdaki gelişmelerden hangisine yol açmıştır?

- A) Berlin Bunalımı'nın yaşanmasına
- B) Kore Savaşı'nın başlamasına
- C) Süveyş Krizi'nin çıkmasına
- D) SEATO'nun kurulmasına
- E) Fransa'nın NATO'dan uzaklaşmasına

6. 1978 Camp David Antlaşması ile İsrail'i tanıyan ilk Arap ülkesi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Suriye
- B) Ürdün
- C) Mısır
- D) Irak
- E) Lübnan

7. Sovyet Rusya'nın 1979'da Afganistan'ı işgal etmesinin Batı dünyasında yarattığı tepkilere aşağıdakilerden hangisi örnek gösterilemez?

- A) Batı Bloku'nun Moskova Olimpiyatlarını (1980) boykot etmesi
- B) Salt - II Antlaşması'nın yürürlüğe girmemesi
- C) ABD - SSCB yumaşama sürecinin kesintiye uğraması
- D) Pakistan'ın öneminin artması
- E) Silahsızlanma çabalarının kesintiye uğraması

8. I. ENOSİS Kıbrıs Adası'nı Yunanistan'a bağlama düşüncesi
- II. ASALA Ermeni terör örgütü
- III. İrangate Olayı İran - Irak Savaşı sırasında ABD'nin İran'a gizlice silah satması girişimi
- IV. SALT-I ve SALT-II Nükleer Silahların Sınırlandırılması Antlaşmaları
- V. EOKA Filistinlilerin İsrail saldırılarına karşı başlattıkları direniş hareketi

Yukarıda verilen eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

9. Yumuşama döneminde Şattularap sorunu hangi ülkeler arasında savaşta neden olmuştur?

- A) İran - Irak B) Mısır - Suriye
C) Lübnan - Ürdün D) SSCB - İsrail
E) ABD - İran

10. ABD, Küba'daki Castro rejimini devirmek amacıyla aşağıdaki girişimlerden hangisini gerçekleştirmiştir?

- A) Normandiya Çıkarması'nı
B) Manilla Paketi'nin
C) Detant (yumuşama) politikasını
D) Nükleer silahların azaltılmasını
E) Domuzlar Koyu Çıkarması'nı

11. I. Ping - pong diplomasisi
II. ABD'nin Nixon (Guam) Doktrini ile Asya'da izlediği sertlik politikasından vazgeçmesi
III. Vietnam'daki ABD kuvvetlerinin geri çekilmesi
- Yukarıdakilerden hangileri, ABD - Çin ilişkilerinin gelişmesinde etkili olmuştur?**

- A) Yalnız I B) Yalnız II
C) Yalnız III D) I, II ve III
E) I ve III

12. Bağlantısızlar hareketine öncülük eden devletler aşağıdakilerden hangisinde birlikte verilmiştir?

- A) Hindistan - Mısır - Yugoslavya
B) Çin - ABD - Japonya
C) İngiltere - Fransa - İtalya
D) Türkiye - İran - Irak
E) ABD - İsrail - Polonya

13. Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'de 12 Eylül yönetimi tarafından siyaset yasağı getirilen politikacılar arasında yer almaz?

- A) Süleyman Demirel
B) Abdullah Gül
C) Necmettin Erbakan
D) Alparslan Türkeş
E) Bülent Ecevit

14. I. 1924 Anayasası
II. 1961 Anayasası
III. 1982 Anayasası

Yukarıdaki anayasalardan hangileri, tek meclisli bir parlamenter sistem getirmiştir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) I, II ve III

TARİH

ÇKS - AYT

7. FASİKÜL

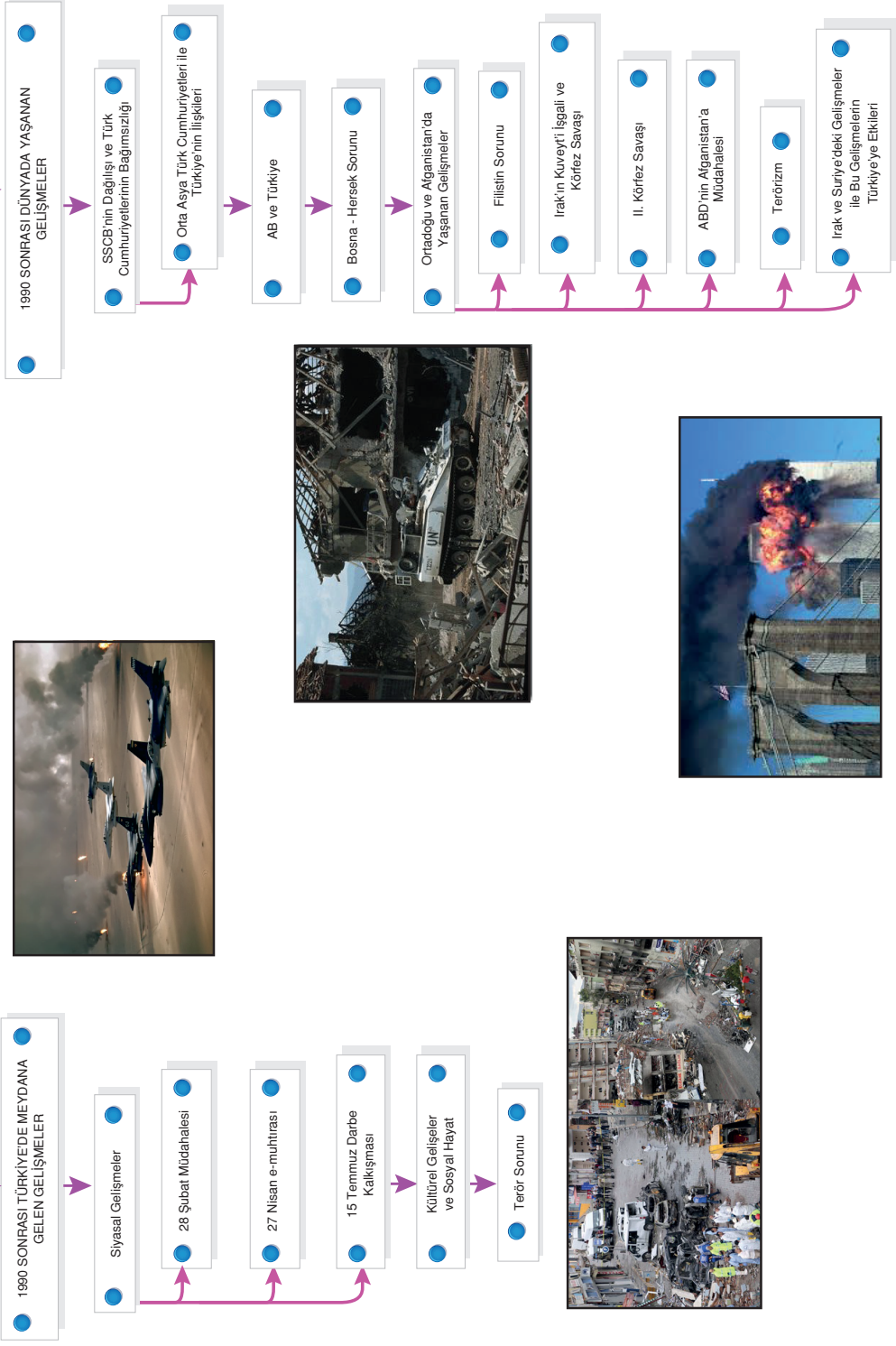
21. YÜZYILIN EŞİĞİNDE TÜRKİYE VE DÜNYA

- 1990 SONRASINDA TÜRKİYE'DE MEYDANA GELEN SİYASİ, EKONOMİK, SOSYAL VE KÜLTÜREL GELİŞMELER
- 1990 SONRASI DÜNYADA YAŞANAN GELİŞMELER VE TÜRKİYE'YE ETKİLERİ
 - SSCB'nin Dağılışı ve Türk Cumhuriyetlerinin Bağımsızlığı
 - AB ve Türkiye
 - Bosna - Hersek Sorunu
 - Ortadoğu'da Yaşanan Gelişmeler
 - Terörizm
 - Irak ve Suriye'deki Gelişmeler ile Bu Gelişmelerin Türkiye'ye Etkileri

AKILLI HARİTAM

21. YÜZYILIN EŞİĞİNDE TÜRKİYE VE DÜNYA

21. YÜZYILIN EŞİĞİNDE TÜRKİYE VE DÜNYA

1990 SONRASI TÜRKİYE'DE MEYDANA GELEN SİYASİ, EKONOMİK, SOSYAL VE KÜLTÜREL GELİŞMELER

Siyasal Gelişmeler

- * 1990'lar Türkiye'si adeta iki zıt yöne çekilmek istenir gibiydi: Bir yanda Özal'ın sağlığında girişilen daha demokratik bir hukuk düzeni sağlamaya yönelik düzenlemeler vardı. Diğer yanda ise, birçok öğretim üyesi, yazar, gazeteci ve aydınının katledilmesine yol açan ve giderek tırmanan terör eylemleri, demokratikleşme girişimlerine aykırı bir durum oluştuyordu.
- * Cumhurbaşkanı Turgut Özal 17 Nisan 1993'te vefat etti. 17 Mayıs 1993'te Süleyman Demirel cumhurbaşkanı seçildi. Süleyman Demirel'in yerine Tansu Çiller DYP Genel başkanı ve Türkiye'nin ilk kadın başbakanı oldu. Bu dönemde Türkiye'de, AB standartlarına uyum sağlamak amacıyla Temmuz 1995'te Anayasa'da özellikle siyasi partilerle ilgili bazı yasaklar kaldırılırken siyasi partilere üye olma şartı ve yaşı gibi birçok konuda değişiklik yapıldı. AB ile "**Gümrük Birliği Antlaşması**" imzalandı.
- * 1995 ile 2001 yılları arasında Türkiye'yi Necmettin Erbakan, Mesut Yılmaz ve Bülent Ecevit başkanlığındaki koalisyon hükümetleri yönetti. Bu dönemde Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyeliğini sağlamak için önemli çalışmalar yapılırken hazırlanan "Ulusal Program" çerçevesinde AB'ye uyum yasaları çıkarıldı. Mayıs 2000'de Ahmet Necdet Sezer cumhurbaşkanı seçildi. 2002, 2007 ve 2011'de yapılan seçimlerde tek başına iktidara gelen Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP)'nin kurduğu hükümet ülkeyi yönetmektedir. Görev süresi dolan Ahmet Necdet Sezer'in yerine 2007'de Abdullah Gül Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Ardından Recep Tayyip Erdoğan, 10 Ağustos 2014 yılında, Türk siyasi tarihinde ilk kez doğrudan halkın oylarıyla ve ilk turda 12. Cumhurbaşkanı seçilmiştir.

28 Şubat Mühadalesi

Türkiye'de yaşanan askeri müdahalelerden biri olan 28 Şubat, 1997'de Necmettin Erbakan ve Tansu Çiller hükümetinin silahlı kuvvetler tarafından istifaya zorlanmasıyla yaşandı. 27 Mart, 27 Mayıs ve 12 Eylül darbelerinin aksine, askerler 28 Şubat'ta yönetime bizzat el koymadı. Bunun yerine medya üzerinden bir savaş verildi. Askerlerin hükümeti görevden zorla almaması da 28 Şubat'ın "**post-modern darbe**" olarak anılmasına yol açtı. Askerlerin deyimleriyle "demokrasie balans ayarı" yapıldı.

Türkiye, 28 Şubat dönemi ile telafisi imkansız bir döneme girmişti. "Şeriat geliyor" şeklinde suni korku politikasının ardından, özellikle başörtüsüyle okumak isteyenlere büyük bir linç kampanyası başlatılmıştı. 28 Şubat'ta okullarına girmek isteyen başörtülü öğrenciler gözaltına alındı, okul bahçesine dahi sokulmadı. Kız öğrenciler giremedikleri üniversitelerin önlerinde aylarca eylem yaptılar. Polis çemberinde süren bu mücadele devlet tarafından hep kırılmak istendi. Tazyikli su ve coplearla müdahale edildi.

Eğitim hakkı ellerinden alınan öğrencilere 2011 yılında AK Parti döneminde üniversiteye geri dönme hakkı tanındı. Eylül 2014'te yapılan kılık - kıyafet düzenlemesinin ardından 5'nci sınıftan itibaren başörtüsü hakkı geri verildi. Bu düzenleme tek eğitim alanıyla sınırlı kalmadı, kamuda çalışan kişilere de başörtüsü hakkı verildi.

NOT

"Rejimin tehdit edildiği" iddialarının tartışıldığı günlerde Başbakan Erbakan'ın 1 Şubat 1997'de kamuoyundan yükselen itiraz sesleri ve DYP'li bazı bakanların "imza atmamız" tepkisine rağmen, "üniversitelerde başörtüsünü serbest bırakan" kararnameyi Bakanlar Kurulu'nda imzaya açmasıyla 28 Şubat'a giden süreç başlamıştır.

NOT

28 Şubat Müdahalesi'nin ardından Refah Partisi kapatıldı, yöneticilerine siyasi yasak konuldu. Başarılı bir algı operasyonu olan bu darbe sonucunda 28 Şubat'ta onlarca banka batırıldı. Türkiye milyarlarca dolar zarara uğratıldı.

27 Nisan e-muhtırası

Bu muhtıra, 11. Cumhurbaşkanlığı seçimleri sırasında yayınlandı. Dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından AK Parti'nin adayı olarak gösterilen Abdullah Gül, TBMM'de yapılan seçime 368 milletvekilinin katıldığı ilk turda 357 oy aldı. Seçimin olduğu günün gece yarısında Genelkurmay Başkanlığı'nın internet sitesinde saat 23.17'de e-bildiri yayınlandı. Laiklik vurgusu yapılan bildiriye dönemin hükümeti hedef alındı. Bildiriye, "Bu durum, Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından endişe ile izlenmektedir. Unutulmamalıdır ki, Türk Silahlı Kuvvetleri bu tartışmalarda taraftır ve laikliğin kesin savunucusudur." denildi.

E-muhtıra da denilen bildiri üzerine Başbakan Erdoğan başkanlığında gece acilen yapılan toplantıda "dik duruş" kararı çıktı. Hükümetin dik durmasına büyük halk desteği geldi. Genelkurmay sessiz kalırken, dönemin komutanları kamuoyunda yükselen tepki sonrası bildiriye savunamaz duruma geldiler. Tarihe e-muhtıra olarak geçen 27 Nisan bildirisi nihayetinde Genelkurmayın sitesinden de kaldırıldı.

15 Temmuz Darbe Kalkışması

FETÖ, 15 Temmuz 2016 günü Türkiye'ye en karanlık gecelerinden birini yaşattı. 10 binden fazla FETÖ mensubu asker ve sivil, 35 askeri uçak, 74 tank, 246 zırhlı araç, 3 askeri gemi, 3 bin 992 silah ve 37 askeri helikopterle darbe girişiminde bulundu.

İlk olarak 136 darbeci Boğaziçi Köprüsü'nü kapattı. Köprü üzerinde 30 vatandaş FETÖ'cü hainlerin kurşunlarıyla şehit oldu. Boğaziçi Köprüsü, 15 Temmuz'da FETÖ'ye karşı ilk şehitlerimizi verdiğimiz yer olarak tarihe geçti.

Genelkurmay Başkanlığı darbeciler tarafından basıldı. Genelkurmay Başkanı Hulusi Akar ve kuvvet komutanları rehin alındı. Orgeneral Akar'a silah zoruyla darbe bildirisi imzalatılmak istendi. Tıpkı geçmiş darbelerde olduğu gibi TRT işgal edildi ve darbeci askerlerin korsan darbe bildirisi canlı yayında okutuldu. Halkın haber almasını engellemek isteyen FETÖ'cü pilotlar F-16 uçaklarıyla TÜRKSAT'ı bombalarken, darbeciler havaalanlarını da hava trafiğine kapattı. Devletin zirvesini, Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'ni F-16 uçakları bombaladı. FETÖ mensubu darbeciler, milletvekillerinin içinde bulunduğu sırada TBMM'yi tam 11 kez bombaladı.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'a suikast düzenlemeyi planlayan FETÖ, 27 asker ve 2 komando ile Erdoğan'ın Marmaris'te konakladığı oteli bastı. Biri Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı koruma polisi olmak üzere iki polis şehit oldu. Şüphesiz ki FETÖ'nün darbe girişimine karşı en önemli kırılma noktası, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın halkı meydanlara, sokaklara çağırması oldu. O kara geceyi aydınlatan, vatanına sahip çıkan Türk milleti oldu. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın çağırısıyla eşi görülmemiş bir darbe direnişi başladı. Kahraman Türk milleti, FETÖ'cü hainlere karşı göğsünü kurşunlara siper ederken geride 250 şehit ve 2196 gazi bıraktı. Böylece darbe girişimi başarısızlıkla sonuçlandı.

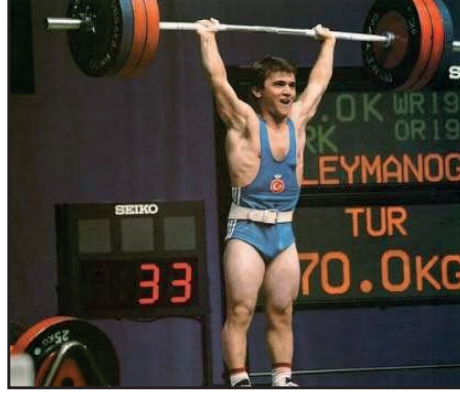
Ekonomik Gelişmeler

1980'lerin sonlarına gelindiğinde Türkiye'de yabancı sermaye girişi ve ihracat artmıştı. Dış ticaret tabloları incelendiğinde ihracat ürünleri içinde sanayi ürünlerinin ağırlığının artmaya başladığı ve enflasyon oranlarının düştüğü görülür. Fakat yine de dış ticaret açığı kapatılamamıştır. 1994, 2001 ve 2008 yıllarında yaşanan ekonomik krizler Türk ekonomisini olumsuz etkilemiştir. Bu olumsuzlukları ortadan kaldırmak ve dış ticaret açığını kapatılabilmek için IMF (Uluslararası Para Fonu) ile anlaşmalar imzalanmıştır.

Ocak 2005'ten itibaren Türk parasından altı sıfır silinmiştir. Serbest piyasa ekonomisinin temel şartlarından biri olan devletin ekonomi üzerindeki kontrolünü ortadan kaldırmak için Özelleştirme Yüksek Kurulu gibi kurumlar kuruldu. Yabancı sermayenin Türkiye'ye gelmesi için teşvikler verildi. Devletin ekonomideki etkisini en aza indirmek için özelleştirme büyük bir hız kazandı. İhracat teşviklerine devam edildi. İhracatın artması, turizmin gelişmesi ve turizm gelirleri döviz sıkıntısının azalmasını sağladı. Küreselleşmenin etkisiyle ithalat büyük bir hızla arttı. Dış ticaret açığı günümüzde de en büyük problemlerden biri olmasına rağmen Türkiye ekonomisi dünyanın en büyük 20 ekonomisi arasına girmiştir.

Kültürel Gelişmeler ve Sosyal Hayat

- * Türkiye özellikle 1940'lardan bu yana yoğun yurt içi göç hareketleri yaşamaktadır. Bu göçler genellikle kırsal alanlarda hızla artan nüfusun tarım sektöründen kent bölgelerindeki başka sektörlerdeki iş imkanlarına akışı şeklinde olmuştur. İlk göç hareketleri özellikle İstanbul'a olmak üzere üç büyük kent çevresinde gerçekleşmiştir.
- * Türkiye'de 1950'li yıllarla birlikte hızlanan köyden kente göç olgusu, bu dönemde Türkiye'nin kırsal alanlarındaki ekonomik ve toplumsal değişimle hızlanmıştır. Türkiye'de, tarımın makineleşmesi ve modernleşmesi, geleneksel toprak sahipliği rejiminin değişmesi, topraksızlaşma ya da toprakların belirli ellerde toplanması ve ulaşım koşullarındaki gelişmeler iç göçü ortaya çıkarmıştır.
- * Son zamanlardaki göç hareketleri daha farklı bir yapı göstermektedir. Özellikle Doğunun az gelişmiş yerleşim bölgelerinden Antalya, Adana, Mersin, İzmit ve Bursa gibi illere göç hareketleri yoğunluk kazanmıştır. Bu hareketlilikte ekonomik nedenlerin yanı sıra doğu bölgelerinin yaşadığı özel sorunlar da etkili olmuştur. Bunun yanı sıra bu bölgelerdeki Diyarbakır, Gaziantep ve Van illerinin kent merkezleri de bölge içindeki bir göç hareketiyle karşı karşıya kalmışlardır.
- * İller arasındaki bu göç hareketleri hem nüfus yapısında hem de sosyo-ekonomik yapıda önemli etkiler yaratmıştır. Büyük kentlerde kırsal bölge yaşantısından pek farklı olmayan gecekondu bölgelerinin oluşması, plansız yapılaşma ve göçle gerçekleşen kontrolsüz bir nüfus beraberinde birçok sorunu da getirmiştir.
- * Kentlere yeni gelenler beraberlerinde kendi kültürel özelliklerini de getirdiler. Bir yanda kentte var olan yaşam tarzından etkilenirken diğer yandan kendi yaşam tarzlarını sürdürmeye devam ettiler. "Arabesk" olarak adlandırılan müzik, kentlere yeni gelen kırsal kökenli kesimlerin kentle bütünleşmelerindeki zorluklara ve çektikleri acılara işaret etti. Bu müzikte somutlanan ve kentin geleneksel ve modern öğelerini bir araya getiren yeni bir kültür, bu kesimlerin kimliklerinin oluşmasında büyük rol oynadı. Ancak kentle bağları daha eskilere giden kesimlerce "arabesk" kültür bir tehdit ve kirlenme olarak algılandı.
- * Türkiye'de ilk renkli televizyon yayını 1984'te başladı. 1990'da ilk özel televizyon kanalının açılması ve 1994 yılında Özel Radyo ve Televizyon Yasası'nın çıkması ile çok sayıda özel radyo ve televizyon, yayın hayatına başladı. İnsanlar bu özel televizyon ve radyolar sayesinde dünyadaki siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmeleri çok daha yakından takip etmeye başladılar.
- * 1990'lı yıllarla birlikte Türk sineması tekrar canlanma sürecine girdi. Bu dönemde çekilen birçok yerli film beğeni ile izlendi ve uluslararası film festivallerinde ödüller aldı.
- * Türk sporu 1980'lerin sonlarından itibaren uluslararası alanda büyük başarılar kazandı. Naim Süleymanoğlu'nun 1988 Seul Olimpiyatları'nda altın madalya kazanmasıyla başlayan süreç, birçok branşta olimpiyat madalyaları kazanılmasıyla devam etmiştir. Türk Milli Futbol Takımının 2002 Dünya Şampiyonası'nda ve 2008 Avrupa Futbol Şampiyonası'nda 3. olması milli takım düzeyinde en önemli başarılarıdır. Basketbol Milli Takımımız ise 2006 Dünya Basketbol Şampiyonası'nda 6. oldu. Ayrıca Bayan Voleybol Milli Takımımız ve kulüp takımlarımız da 1990 sonrası uluslararası spor organizasyonlarında önemli başarılar kazanmışlardır.

Naim Süleymanoğlu

- * Ayrıca birçok bilim adamımızın, sanatçımızın, edebiyatçımızın kazandığı uluslararası başarılar gurur kaynağımız olmuştur.
- * 1980-85 yılları arasındaki dönemde Türkiye'de okur-yazar oranında artış yaşanmış, özellikle kadınlardaki okur-yazar artışı, erkeklerden daha fazla olmuştur. Gerek Milli Eğitim Bakanlığı'nın başlattığı "Haydi kızlar okula", "Ana-kız okuldayız" gerekse sivil toplum kuruluşlarının başlattığı kampanyalar sayesinde kız çocukların ve kadınların eğitime daha fazla katılmaları sağlanmıştır.

TÜRKİYE'DE TERÖR SORUNU

Türkiye 1970'li yıllarda toplumda yaşanan ideolojik ayrışmalara bağlı olarak ortaya çıkan terör ile uğraşmak zorunda kaldı. 1980 Darbesi sonrasında etkinliğini yitiren bu terör faaliyetlerinin yerini 80'li yıllarda bölücü terör aldı. İlk büyük bölücü terör eylemi 1984'te Eruh'ta gerçekleşirken, ülkemizde PKK/PYD, DEAŞ ve FETÖ gibi terör eylemlerine karşı mücadele halen devam etmektedir.

Terörün Türkiye ekonomisine ve sosyal dokusuna verdiği zarar büyük boyutlardadır. Terör nedeniyle Güneydoğu Anadolu'da yüzlerce köy ve mezra boşaltılmış ve yaklaşık 50.000 aile ve 400.000'den fazla insan göç etmek durumunda kalmış, binlerce insan hayatını kaybetmiştir.

1990 SONRASI DÜNYADA YAŞANAN GELİŞMELER

SSCB'nin Dağılışı ve Türk Cumhuriyetlerinin Bağımsızlığı

Çarlık devri Rus İmparatorluğu 1917'de yıkılıp, yerine Sovyetler Birliği'nin kurulmasıyla son bulmuştur. Bu yönetim 70 yıl kadar ayakta kalabilmiş, 1985-1991 yılları arasında hürriyet ve milli bağımsızlık hareketlerine sahne olmuştur. Başka Sovyet Cumhuriyetleri gibi Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan Cumhuriyetleri 1991 yılı içerisinde arka-arkaya bağımsızlıklarını ilan ettiler. Türkiye ve KKTC ile birlikte bağımsızlığına sahip Türk Cumhuriyetlerinin sayısı yediye çıkmış oldu. Bunlardan Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan Orta Asya'da bulunmaktadır.

Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ve Akraba Topluluklarla Türkiye'nin İlişkileri:

Orta Asya Türk cumhuriyetleri ve akraba topluluklarının, Sovyetler Birliği'nin dağıldığı 1991 yılına kadar Türkiye cumhuriyeti ile belli başlı bir ilişkileri olmamıştır. Buralar Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği içindeki ülkeler olarak kalmış, Moskova ile karşılıklı kültürel ve ekonomik ilişkiler çerçevesi dışında Türk topluluklarıyla doğrudan resmi bir ilişki kurulmamış, buna olanak da bulunamamıştır.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Türkiye, buralarda kurulan bağımsız Türk cumhuriyetlerini ilk tanıyan ülke olmuş ve gereksinim duyacakları her konuda kendilerine yardım ve destek sözü vermiştir.

Bugüne kadar Türkiye Cumhuriyeti bu coğrafyalarla yakın ilişkilerini sürdürmüştür; eğitim, ekonomi ve uluslararası ilişkiler alanında bazı yardımlar yapmıştır.

Türkiye Cumhuriyetlerinin Ekonomik Kalkınmalarında TİKA'nın Rolü:

Sovyetlerin ve Doğu Bloku'nun dağılmasının hemen akabinde kurulan TİKA; Türk dilinin konuşulduğu ülke ve topluluklar öncelikli olmak üzere, gelişmekte olan ülkelere teknik yardım vermek ve öncelikli ülkelerle işbirliği ortamını geliştirmek amacıyla kurulmuştur. **Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi (TİKA)**, kurulmuş olduğu 1992 yılından başlayarak Türk Cumhuriyetleri'ne ekonomik kalkınmalarına katkı sağlayacak çok sayıda yardım faaliyetinde bulunmuştur.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızla ilgili çalışmalar yapmak ve sorunlarına çözüm üretmek, soydaş ve akraba topluluklar ile sosyal, kültürel ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla bu topluluklara yönelik faaliyetler yürütmek amacıyla 2010 yılında kurulmuştur.

T. C. BAŞBAKANLIK
YURTDIŞI TÜRKLER
VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI

TÜRKSOY (Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı)

Türkiye, Azerbaycan, Özbekistan, Kazakistan, Türkmenistan ve Kırgızistan'ın bir araya gelmesiyle 1993'te kurulmuştur. Amacı; Türk kültürünün araştırılması, geliştirilmesi, Türk kültürünün dış etkenlerle farklılaşmasının engellenmesi, Türkçe konuşan devletler ve topluluklar arasında kültürel ilişkilerin geliştirilmesidir.

TÜRKSOY

ULUSLARARASI TÜRK KÜLTÜRÜ TEŞKİLATI
INTERNATIONAL ORGANIZATION OF TURKIC CULTURE

Yunus Emre Enstitüsü

Yunus Emre Vakfı'na bağlı olarak 2007 yılında kurulan Yunus Emre Enstitüsü'nün amacı; yurtdışında Türkçe'yi öğretirken, Türkiye'nin kültürel tanıtımını gerçekleştirmektir.

**YUNUS EMRE
ENSTİTÜSÜ**

AB ve Türkiye

- Türkiye AET'ye (Avrupa Ekonomik Topluluğu) ilk aşamada temkinli yaklaşmasına rağmen özellikle komşusu Yunanistan'ın 1959'da AET'ye başvurması üzerine 31 Temmuz 1959'da ortaklık başvurusunda bulunmuştur.

Bu süreç;

- 1963'te ortaklık antlaşması (Ankara Antlaşması)
 - 1995'te gümrük birliğinin kurulması (Ortaklık Konseyi'nin aldığı kararlar)
 - 1999'da Helsinki zirvesinde Türkiye'nin adaylık statüsüne alınması
 - 2005'te tam üyelik müzakerelerinin başlaması aşamalarından geçerek son şeklini almıştır. AB'nin Türkiye ile tam üyelik müzakerelerine başlamasında (Türkiye'nin AB sürecine dahil edilmesinde);
- 1) Türkiye'nin laik, demokratik ve çağdaş bir yönetim anlayışını temel alması
 - 2) Türkiye'nin cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren Batılı ülkelerle ortak yaşamı kolaylaştıracak çalışmalar yapması
 - 3) Türkiye'nin stratejik, tarihsel ve jeopolitik öneminin fazla olması
 - 4) Türkiye'nin yurtda ve dünyada barış ilkesini temel alması
 - 5) Türkiye'nin AB üyeliği için karşılması ve yapması gereken kriterleri (ekonomik, siyasal, sosyal, kültürel, çevre vb.) büyük ölçüde yerine getirmesi
- gibi etkenler rol oynamıştır.

Bosna - Hersek Sorunu

I. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan Yugoslavya; Sırbistan, Hırvatistan, Bosna - Hersek, Slovenya, Makedonya ve Karadağ'dan oluşan federal bir devlet idi. 1980'de Tito'nun ölümü ile cumhuriyetler arasındaki ilişkiler bozulmaya başladı.

Temmuz 1989'da Slovenya parlamentosu bağımsızlığını ilan etti. Bunu Hırvatistan izledi. Bu iki gelişme Yugoslavya'nın parçalanma sürecini hızlandırdı. Mart 1991'de Sırp - Hırvat çatışmaları başladı. Haziran 1991'de Yugoslav (Sırp) ordusu Slovenya'ya girdi. 8 Eylül 1991'de ise Makedonya bağımsızlığını ilan etti. 27 Kasım 1991'de Bosna - Hersek'in bağımsızlık ilanı ile, Yugoslavya'yı oluşturan 6 cumhuriyetten Sırbistan ve Karadağ dışındaki 4'ü bağımsız oldu. Aralık 1991'de, Bosna - Hersek'teki Hırvat ve Boşnaklar, bağımsız bir devlet olarak tanınmalarını istedi. Buna karşılık Bosnalı Sırlar da kendi bağımsızlıklarını ilan etti.

Sırların top atışı ile yıktıkları tarihi Mostar Köprüsü

Bosna - Hersek'te Müslüman Boşnaklar ve Hırvatlarla, Bosnalı Sırlar arasında artan gerginlik Mart 1992'de çatışmaya dönüştü.

Bosnalı Sırp, Bosna - Hersek'te etnik arındırma çalışmalarına başlayarak, buradaki Boşnak ve Hırvatları acımasızca katletmeye başladılar.

Bosna Sırplarının lideri Radovan Karadžić ve Komutanı Ratko Mladić, Bosna katliamının en önemli aktörleriydi.

NATO, Sırp saldırılarını önlemek için 10 Temmuz 1992'de Adyatik Denizi'ne donanma göndermeyi kararlaştırdı. Ancak Sırp saldırıları uluslararası diplomatik çabalara rağmen durmadı. Bunun üzerine Sırp mevzilerini hedef alan NATO askeri müdahalesi başladı. Sırp uluslararası baskılar sonucu anlaşma masasına oturmaya razı oldu.

Bosna Savaşı'nı bitiren **Dayton Antlaşması** 21 Kasım 1995'te Bosna - Hersek, Sırbistan ve Hırvatistan cumhurbaşkanları tarafından imzalandı. Antlaşma ile Bosna Hersek, "Bosna - Hersek Federasyonu" ve "Sırp Cumhuriyeti"nden oluşan bir devlet haline getirildi.

Dayton Antlaşması

NOT

Srebrenica Katliamı, Bosna Savaşı sırasında Sırp tarafından gerçekleştirilmiş ve hukuksal olarak belgelenmiş bir soykırımdır. Binlerce Boşnak katledilmiştir.